

28-IK SZÁM. 1885.

BUDAPEST, JULIUS 12.

XXXII. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és \ egész évre 12 frt
POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: / félévre --- 6 *

Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: / egész évre 8 frt
félévre --- 4 *

Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: / egész évre 6 frt
félévre --- 3 *

Külföldi előfizetésekhöz a postailag
meghatározott viteldij is csatolandó.

A TÖRTÉNETI KONGRESSZUSRÓL.

JULIUS 2-ikán jött össze s július 6-ikán fejezte be tárgyalásait a történeti kongresszus, melynek sikerült az utóbbi évtizedekben hazánkban oly nagy lendületet nyert történelmi tanulmányok buzgó és nagyrészt fiatal munkásait az ország minden részéből összegyűjteni s a közérdeklődést is maga iránt felkölteni.

Az összes tudományok közt a történelem érdemli meg leginkább, hogy kiválóan nemzeti tudománynak neveztesse. Ámbár vannak, a kik már is eljöttnek látják az időt arra, hogy történetnyomozásunk és történetírásunk szakítsa a szorosabb nemzeti iránynyal s az egyetemes történelemmel azonosítsa magát, vagy abba mintegy beleolvadva, annak keretében foglalja el a maga helyét, mi ketelkedünk, hogy az az idő valaha is eljőjön, annál inkább, hogy már megérkezett volna. Legalább az irodalmak és a tu-

dományok története azt mutatja, hogy a történetírás mindenütt nemzeti maradt, még fejlődése legmagasabb fokain is, s a legnagyobb történetírók, Herodotostól és Tacitustól Thiers-, Mignet-ig, Macaulayig és Rankéig mindenütt első sorban hazafiak és saját nemzetök aspirációinak a tolmácsai voltak.

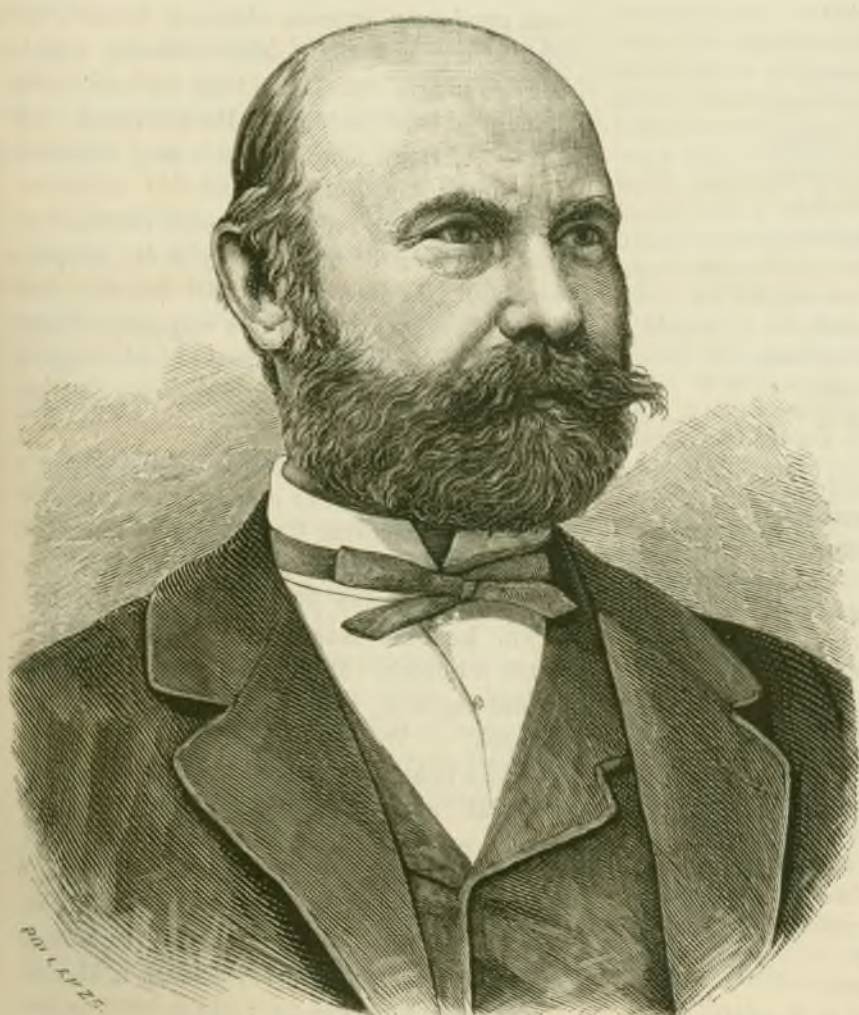
De bármint legyen is az egyetemes történelem mivelőire nézve, bizonyos, hogy a magyar történetíróknak még sokáig, kiválóan — ha nem kizárólag — saját hazánk és nemzetünk történetével kellend foglalkozniok. Helyezkedhetnek ebben európai és egyetemes történelmi szempontokra — kell is azokat figyelembe venniök, — nem mellőzhetik a történelem egyéb anyagai közt a diplomáciai s nemzetközi érintkezéseket és vonatkozásokat sem, — már Szalay László megmutatta, mikép lehet s kell azokat felhasználni; de ugyanő megmutatta azt, mikép lehet s kell mindamellett magyar történetírónak maradni s hazánk történetírásá-

ban a magyar nemzeti történelem szempontjait megóvni.

Örömmel mondhatjuk, hogy e nézetek a most befejezett történeti kongresszuson is ismételt kifejezést nyertek s hogy a kongresszus tárgyalásait túlnyomóan ez a szellem lengette át.

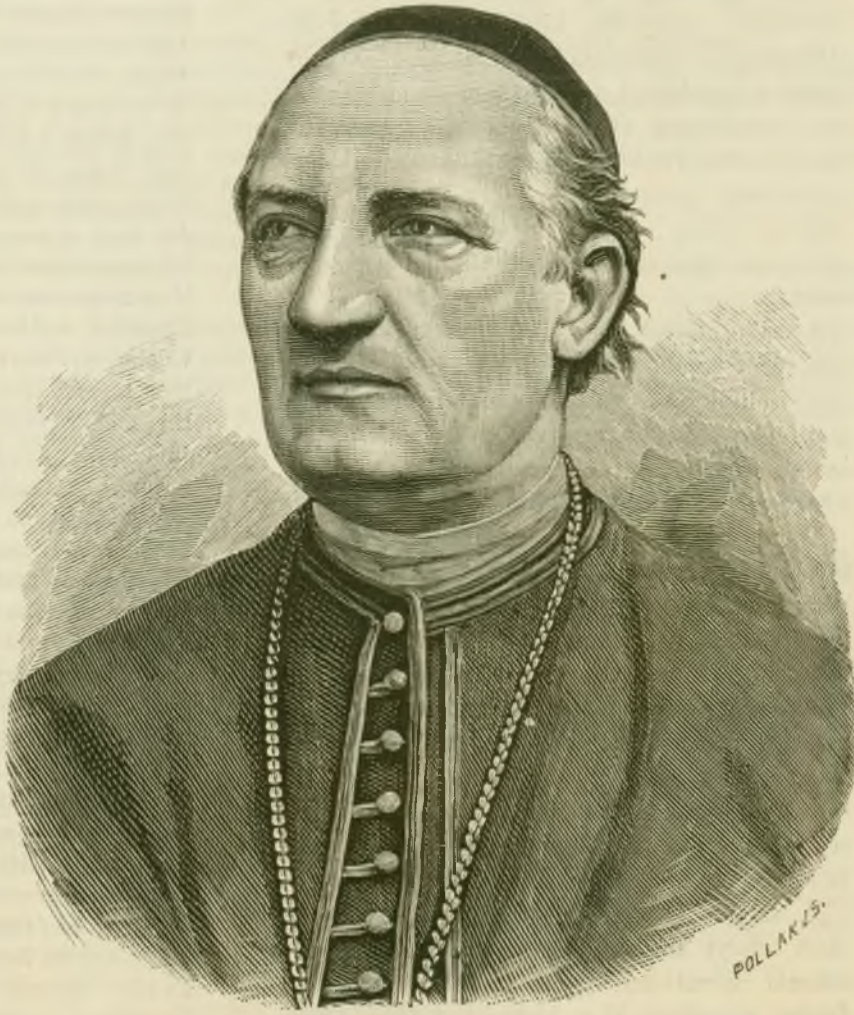
A most folyamatban levő nagy országos kiállítás tartamára több rendbeli kongresszus tervezetett. Alkalmas időpont, midőn a kiállítás maga is a fővárosba vonja a magyar értelmiség minden rétegeit, a vidékről mindenünnen. A magyar történelmi társaság — történet-buvárlati és történetírási összes munkásságunk ez élénk és tevékeny központja — tapintatosan ragadta meg e jó alkalmat s most már elmondhatjuk, hogy a legszebb sikerrel is hajtotta végre kezdeményét.

A magyar történelmi társulat elnökei, *Ipolyi Arnold* besztercebányai püspök, báró *Kemény Gábor* közlekedésügyi miniszter és *Pulszky Ferencz*, a nemzeti muzeum igazgatója, —

BÁRÓ KEMÉNY GÁBOR MINISZTER,
A MAGYAR TÖRTÉNELMI TÁRSULAT MÄSODELNÖKE.

Ellinger Ede
fényképe után.

IPOLYI ARNOLD BESZTERCEBÁNYAI PÜSPÖK,
A MAGYAR TÖRTÉNELMI TÁRSULAT ELNÖKE.

valamint a társulat tevékeny titkára s mozgató szelleme, *Szilágyi Sándor*, az egyetmi könyvtár nagy érdemű igazgatója, — nagy buzgalommal végezték az általok összehívott kongresszus előmunkálatait, szemelték ki a szakosztályok elnökeit és előadóit, készítették el a tárgyalási programot s osztották ki a munkát — s e helyes előkészületekkel biztosították már eleve a kongresszus sikerét.

A kongresszus három szakosztályra oszlott.

Az első szakosztály, melynek elnöke Pulszky Ferencz volt, a történelemmel mint tudomány-nal foglalkozott s három részre osztotta a maga munkáját, mindenikének egy-egy előadót adván. Ezek: Thallóczy Lajos, a ki a történelmi források rendszeres gyűjtéséről, összeszedéséről és rendezéséről, — Fejérfataki László, a ki a paleografiáról és diplomatikáról — és Lánzy Gyula, a ki a történetírás módszereiről értekezett. — A második szakosztály a történelemmel mint nevelési eszközzel foglalkozott s elnöke Szász Károly, felkért előadói pedig Rómer Flóris és Pulszky Károly voltak. Ez utóbbi, kinek a történelem és a művészet közti viszonyokat kellett volna behatóan tárgyalni, közbejött körülmények által gátolva lévén, hogy előadását megtarthassa, csak Rómer Flóris foglalkoztatta a szakosztályt, részletesen értekezvén a történelmi érzéknek a nép tudalmában felköltése és ébrentartása eszközeiről. — Végre a harmadik szakosztálynak, melynek elnöke Trefort Ágoston vallás- és közoktatási miniszter lett volna, de ő akadályozva lévén, egyik tanácsosát, dr. Klamarik Jánost küldötte maga helyett, — a történelem tanítása volt tárgyául kitűzve s e tárgy úgy osztva föl két előadó közt, hogy az elemi és középiskolai történettanításról Márki Sándor aradi tanár, a felsőbb (egyetemi) szakoktatásról pedig Marczali Henrik értekezett.

A kongresszus teljes ülését, július 3-án, az akadémia dísztermében, a tagok és a közönség nagy érdeklődése mellett, Ipolyi Arnold elnök terjedelmes beszéddel nyitotta meg, a historiografiáról és a magyar történetírás fejlődésének fázisairól, köztetszés mellett. Köztetszés kísért a szakosztályok elnökeinek kisebb megnyitó beszédeit is, kik szakosztályuk kitűzött tárgyköreit világították meg s igyekeztek azokban a követendő irányokat kijelölni. Általában kielégítették a várakozást az előadók is, kiknek beható s mindenütt a részletekbe menő előadásai mind végig ébren tartották a figyelmet s nem annvira vitákat — mint inkább élénk eszmecseréket provokáltak — és tételeik legnagyobb része vagy változatlanul, vagy némi módosításokkal és hozzáadásokkal, el is fogadtatott.

A szakosztályok működése június 6-án délután véget ért, a zárulás következett, melyen Ipolyi elnök összegezte az eredményeket s örömet fejezve ki a kongresszus iránti érdeklődés, annak szép lefolyása és sikere fölött, az ülést a tagok élénk eljenzései közt oszlatta föl.

Mi is őszinte örömmel tekintünk vissza a történelmi kongresszus lefolyására. Megmutatta: hogy hazánkban mily sokan s mily jeles erők foglalkoznak a történelmi tanulmányokkal s mily hazafias és a mellett mily egészséges eszmék uralkodnak e részben. Megmutatta, hogy a nemzeti történelem iránti érdeklődés az utóbbi években nem csak nem lankadt hazánkban, de sőt folyvást emelkedőben van, s a nagy közönség is szereti és becsüli a tudomány munkásait és lelkesedik hazája ezredéves történelméért.

E szép napok emlékeül mutatjuk be a most lefolyt kongresszus megindítóit és főlétrehozói közül háromnak újabb arczképét: *Ipolyi* püspökét, ki a történelmi társulatnak

is élén áll, s annak működésében és irányzásában a legfőbb részes és a jelen kongresszusnak is elnöke s vezetője vala; báró *Kemény* Gábor miniszterét, a ki előbb mint történetíró és essayista, már fiatal korában feltűnt, azóta mint publiczista és a magyar kormány tagja ép oly sikerrel, mint tevékenyen működik, s bár a kongresszusban magában nem szerepelt, de mint a történelmi társaság egyik alelnöke annak létrehozásában szintén részes volt — és a *Szilágyi* Sándorét, ki a társulatnak is, a kongresszusnak is titkára, ennek mind létrehozásában, mind munkafelosztásában s programja kitűzésében és megállapításában az érdem oroszán részét magáénak mondhatja.

Feleslegesnek tartjuk e kiváló férfiak életrajzával s működésük méltatásával ezuttal részletesebben, tüzetesen foglalkozni. Életpályájuk s tevékenységük és érdemeik sokkal ismeretesebbek, mintsem erre szükség volna; s azzal, más alkalmakkor, magunk is ismételve foglalkoztunk. Ők is, valamint a kongresszus három szakosztályának elnökei, a közélet terén sokoldalu munkásságukkal gyakran adtak s adnak alkalmat arra, hogy a közönség ne pusztán neveikkel találkozzék, hanem érdemeiket is méltassa és tevékenységöket méltó elismerésével kísérje.

—m—

A KERESZT SÚLYA ALATT.

Tudom jól, hogy az én erényem
Jutalmát itt meg nem kapom;
Tudom, hogy mint egy kőszá árnyék
Tűnök el majd egy szép napon.
Tudom azt is, hogy életemben
Nem nyilhatok meg senkinek,
Mert szívem kincse nagy s az árát
Nem adja soha senki meg.
Tudom, hogy a sok szeretetért
Morzsákat is alig kapok,
Míg az irigység s gyűlöletből
Számomra lesz még sok, de sok.
Tudom nagyon — oh, hogyne tudnám! —
Mi vár reám még addig is:
Vád, megálázás, elhagyottság,
S kegyes részvétkék, mind hamis.
Mindezt tudom, sőt régen tudtam,
Mióta kezdém utamat,
Min járt vala az isten-ember,
Nyögve a kereszt-súly alatt.
Hisz az igazság nagy kereszt s én
Vállamról ezt le nem vetém!
Az Úr látja csak lelkemet, mely
Rég másoké s már nem enyém.
Igen, tudom, jól tudom mindezt,
Csupán csak egyet nem tudok,
Azt, hogy ez erény jutalmához
Túl innen egykor eljutok.
Mert mindennek van büntetése
S jutalma; hol hát az enyém?
Valahol túl? mert meg kell lenni,
Mint megvan itt a földtekén.
Hisz földi erényt földi jóval
Jutalmaznak az istenek:
A bűn is itt meglakol szintén,
— Ily bűnben én is szenvedek. —
A földi bűnért meglakoltam,
S még mindszünetlen lakolok!
De erényem nem földi gyermek,
Jutalma is hát ott van, ott!
Ott valahol a nagy jövőben,
Mit végtelenség tart ölen,
Mint édes anya gyermekét... De
Úgy lesz-e hát? azt kérdelem én!
Mert hogyha ez tán nem úgy lenne? —
E gondolat bánt engemet;
Ez! mely — mint hőst egy rémes álom —
Megejt, lezúg és retteget;
Hisz gyávaság fogná el ettől
Magát az örök Nemezt,
És hitét, bizalmát veszítve,
Így szólna — mint most én — ez is:

Uram! ha adtál hivatást, úgy
Czél is mutass, mely nem libeg!
Látnom, tudnom kell: mért e küzdés,
Vagy adj több erőt, több hitet!
Mert ha te sem vagy igazságos,
— Ezt éreznünk kell untalan! —
Ugy vedd le kezed, vedd le rólam,
Egészen vedd le jó Uram!
Akkor egész nagy alkotásod
Bősz paródia, semmi több;
És szenvedésem: haláltáncz, mely
A rémitőnél rémitőbb! — —
De nem. Bocssás meg. Elfáradtam.
Nagyon, nagyon elfáradék;
Oh várj, hadd tartom tenyeremet
Homlokomra, mely lázban ég. —
Hadd veszek pár lélekzetet s hadd
Oszlatom el szemem kódét...
Hisz az lehetlen, hogy cél nélkül
Ennyit szenvedek s szenvedék! —
Így, így... No most már minden jól van;
Megyek, Uram, megyek tovább;
Látom a czélt, a jövőt: Téged!
És üdvözlöm a Golgothát!

NASZR-EDDIN ADOMÁI.

Közli THÚRY JÓZSEF.

(Vége.)

Egy izben meglátogatta a khodsát két leánya, kik közül az egyiknek férje földmives, a másiké pedig tégláégető volt. A khodsa tudakozódott tőlük hogylétükről. «Férjem sok gabonát vetett, — mondja az egyik, — ha kedvező esők járnak, férjemtől sok szép ruhát fogok kapni.» — «Az én férjem, — mondja a másik, — sok téglát égetett, ha eső nem lesz, sok szép ruhát kapok tőle.» A khodsa aztán erre így szólt: «Közületek az egyik bizonyosan bolondgombát evett, de hogy melyik, azt nem tudom.»

Egyszer a khodsa fáért ment az erdőre s minthogy kezei és lábai nagyon fáztak, lefeküdt egy fa mellé, azt mondván: «Most meghaltam.» A mint itt feküdt, farkasok jöttek és szamarát enni kezdték. «Jól jártatok, — szólt nekik, — a gazdája meghalt annak a szamarának.»

Egy nap a khodsa kaftánját kimosta felesége s a kertben kiterítette. A khodsa látja, hogy kertjében kezeit kiterjesztett ember van; tolvajnak gondolván, gyorsan előhossa nyilát és keresztül lövi a kaftánt. Mikor másnap reggel a kertbe megy, észreveszi, hogy az nem tolvaj, hanem a saját kaftánja. «Hála istennek! kiált föl — jó, hogy nem voltam benne, mert most magamat löttem volna agyon.»

Máskor pedig, mikor a khodsa felesége a tóban fehérneműt mosott, egy holló ellopta a szappant. Az asszony kiabált férjének, hogy fogja el és vegye el tőle a szappant. «Hagyd, asszony, — csittitá a khodsa, — hadd vigye el, látod, hogy az a holló piszkos, meg akar mosakodni.»

Egyszer egy falusi ember nyulat hozott a khodsának, a ki ezt, az ajándék viszonzása fejében, megvendégelte. Egy hét múlva ismét eljött a falusi s a khodsa újból megvendégelte. — Nehány nap múlva jött több ember és vendégeikül kínálták magukat. «Kik vagytok ti?» kérde a khodsa. «Mi annak az embernek szomszédai vagyunk, a ki a nyulat hozta», felelék amazok. — Pár nap múlva újra jött néhány ember s mikor a khodsa kérdezte tőlük, hogy kicsodák, azt válaszolták: «Mi a nyulat hozó ember szomszédjának szomszédjai vagyunk». — «Isten hozott benneteket!» — mondá a khodsa s egy pohár vizet tett elébük. «Mi ez, khodsa?» kérdezik a falusiak. «Ez? barátim, ez ama nyul levének a leve», viszonzá a khodsa.

Egy nap a khodsa fát vágni ment a hegyre

nehány görögdiányt vivén magával. Mikor megszomjazott, fölragadt egy diányt, de eldobta, mert izetlennek találta. Így aztán mind fölragadta s csak egy-kettőt evett meg, a többi eldobta. Favágás közben ismét megszomjazván, mivel ivóvizet nem talált, az eldobált diányt összeszedte és megette.

Máskor szintén fát vágott a hegyen; jött egy farkas és kezdte enni a szamarát, mikor pedig észrevette a khodst, elfutott zsákmányával. Egy ember ezt látván, figyelmeztette a khodst. «Ugyan miért kiabálsz? — felelé nyugodtan a khodsa, — ha nem lett volna éhes az a farkas, bizony nem fáradt volna föl a hegyre.»

A khodsa mindennap szokott belet hozni vacsorára, a mit azonban felesége rendszeren egy rokonának adott s ő neki más vacsorát készített. Egy este a khodsa kérdőre vonja feleségét. «Asszony, én minden nap belet hozok vacsorára, hova teszed te azt?» Felesége azt feleli, hogy a macska elviszi. A khodsa rögtön fölkel és baltáját a ládába zárja. «Ki elől rejtet el azt a baltát?» — kérdi felesége. «A macska elől» — válaszol a khodsa. «Hát ugyan mit csinálna a macska a baltával?» «A melyik macska még néhány krajczárt érő belre is vágyakozik, nem lopja-e el ezt a drága baltát?» — viszonzá a khodsa.

Mikor a khodsa megnősült, szomszédait meghívta vendégeül. A szomszédok eljöttek, vígan ettek és ittak, de a khodst nem kínálták semmivel, a miért ez megharagudván, ott hagyta a vendégeskedő társaságot. Ezek aztán keresik, kutatják a házban, de sehol sem találják. Majd keresésére indulnak s mikor megtalálják, kérdezik: «Miért szöktél el, khodsa?» — «A ki jól lakott a lakodalomban, az nősüljön meg», — válaszolja nekik.

Egyszer valaki kopogtat a khodsa kapuján s ő kihajolva az emeleti ablakból, kérdezi, hogy mit akar? «Én szegény koldus vagyok, — feleli amaz, — jöjj le hozzám». A khodsa lejön és kérdi: «Mit akarsz?» «Alamizsnát kérek», — feleli a koldus. «Jöjj föl velem», — mondja a khodsa s fölvezetvén ad neki alamizsnát. «Uram, miért nem adtál, mikor lenn voltam?» — kérdi a koldus. «Hát te miért hívtál le engem, mikor fenn voltam?» — feleli vissza Naszreddin.

Egy nap a khodsa felesége, boszúból, forrón adta föl a levest, azonban megfélekedvén róla, hogy nagyon meleg, hirtelen bevett egy kanállal s az égetés miatt könyek peregettek szeméből. «Mi bajod, — kérdi a khodsa, — talán forró volt a leves?» «Nem, — feleli az asszony, — az jutott eszembe, hogy szegény megboldogult anyám nagyon szerette a levest, azért sirok». A khodsa elhitte s ő is lenyelt egy kanállal, de megégetvén száját, szintén sirni kezdett. «Hát neked mi bajod?» — kérdezi felesége. «Azért sirok, — válaszolja a khodsa, — hogy anyád meghalt és te életben maradtál».

Egy este a khodsa vizet akarván meríteni a kutból, ennek vizében megpillantja a hold képét. Azt hívén, hogy az égről leesett, gyorsan kötelet és horgot hoz, hogy kihúzza. A leeresztett kötél végén levő horog azonban beleakadt egy kőbe s a mint ő erősen húzta, a kötél elszakadt és ő hanyatt esett. Ekkor meglátta a holdat az égen és fölkiáltott: «Hála istennek! sokáig erőlködtem ugyan, de legalább a hold ismét a helyén van».

Egyszer a khodst hamis ügyben tanúnak hívták. Azt kellett bizonyítania, hogy a felperes jogosan követel bizonyos mennyiségű búzát az alperestől. Azonban a khodsa, tévedésből, árpáról beszélt a bíró előtt. Figyelmeztettek tehát, hogy búzáról van szó. «Oh ti ostobák! —

mondja a khodsa — ha már hazudom, mindegy: akár buza, akár árpa.»

Egyszer a khodsa számára elbolyongott, s mikor ennek keresésére indult, találkozott egy emberrel és kérdezte tőle, hogy nem látta-e az ő szamarát? «Láttam, — felelé a megszólított, — a szomszéd faluban bírónak választották.» «Igaz lehet, — hagyta rá a khodsa, — mert mikor én előadásokat tartottam, az a szamar füleit hegyezve, mindig figyelt s mindjárt gondoltam, hogy lesz valami belőle.»

A HÁZIIPAR-CSARNOK.

Hunyadmegyei román szoba.

Mint a csángóknál, úgy az oláhoknál vagy románoknál is két szoba szolgál a házi ipar és ethnografiát, különlegességeik bemutatására: a hunyadmegyei és az alföldi román szoba. Indokolva van ez a két rokon népfaj eltérő szokásai és hagyományai által. Amazt Réthi Lajos kir. tanfelügyelő és Teglás Gábor dévai főreáltanodai igazgató rendezték, emezt pedig Strasser Albert.

A szoba, mely Hunyadmegyét tünteti fel, egy óralja-boldogfalvi lakást ábrázol, míg az öltözetek Hunyadmegye különböző vidékeiről vannak összeszedve, a mint azokat tarka vegyületekben a boldogfalvi vásárokon láthatni. Ily vásári sokadalom képe a bábesoportozat is. Így a házi-asszonyról, a ki a löcán ül, azonnal fölismerhetni ruháján a sztrigymenti nőt, ugyszintén a férfialakon is, mely tilinkozó havasi pásztort tüntet föl. Egyik leány Szászváros vidékének viseletét mutatja, míg egy másik erdőhátsági származását árulja el.

Lássuk most a szoba berendezését. Középen az asztalt szőnyeg-abrosz borítja, a minőt a felsőszálláspataki oláh nemesek szoktak készíteni. Sarokban áll a bujdosó-kemence s körülé kályhadarabok és különböző cserépedények. A vizes cseber, benne erdélyi szokás szerint csapómerítővel, külön kis padkán áll, míg a szoba falán végighúzódó fogasokon csinos kancsók, fa- és cserépedények függenek. De a fogasok előtt is léczrudak nyulnak végig, melyekre ruháimuk, himzett végű kendők, párnahéjak stb. agatvák, végre egy szögletben, mint boiczi készítményt, fanyerget látunk.

A hunyadmegyei román háztartási szövetekre, női öltözetekre, valamint fadaragászati iparra vonatkozólag érdekes mintagyűjteményt állított itt ki egyuttal Teglás Gábor. Száztíz mintát tartalmaz a gyűjtemény, színezve és könyvbe kötve. Vannak köztök katrinca-öv, férfingre, fejkötőre való varrásminták. Jellemző ezekben, hogy majd mindenütt a szögletes alak az uralkodó, ellenben kerek vagy ivalaku csak ritkán fordul elő. A várbeli faipari díszítések, s különösen a guzsalyfaragások pedig nagy előszere-ttel utánoznak mindenféle arkhitekturai vonásokat, sőt bástya- és rom-motívumokat.

Magok a női kézimunkák a hunyadmegyei román házi iparban ősi minták szerint sok munkával és izletességgel dolgoztatnak. Megfigyelésre méltó az a változatosság, mely a női ruhadarabokat vidékek szerint jellemzi. Erdőhátán a sötét gyapjuszövetű kötének járják himzett szegélylyel, míg az öv kétszeres, sőt háromszoros s a felső gyöngyökkel van kivarva. Lábbeli gyanánt felkunkorodott orru bocskort viselnek rézpikkelyekkel, ingök pedig gazdagon himzett, a mint ez a csoportozatban levő erdőháti leányon kitetszik. Ez a legősibb viselet is. A szászvárosi női viselet, mely képünkön szintén látható, már módosabb lakosságra vall, s egyszerűsége modernebb izletet árul el. A kettő között áll a sztrigy-völgyi öltözet, mintegy átmenetet képezve, ellenben a bukova-vidéki nőt viszont a katrinca ellenében akasztott, ugynevezett *op-reyo* jellemzi, mely rojtokban végződik, vagy egészen rojtokból áll. Ilyen rojtos köténeket különben az alföldi román nők is készítenek. Hogy ez ősi és népies minták mily sikerrel alkalmazhatók finomabb szövetekre is, azt a vajdahunyadi postamester nején, Szedlarik Istvánnál láthatni, ki e nemben több szép darabot állított ki.

Egyéb iparágak közül, melyekkel a hunyadmegyei románok foglalkoznak, említettük már az agyagipart, mely főleg Körösbányán, Szilváson és Szászvárosban van otthon. De a bujdosó kemenczék egyedül csak Nagy-Almásán készítik, e célra alkalmas kőből, s a szomszéd megyék vásárain bocsátják áruba. Fő előnyük ezeknek, hogy a kenyeret és málét igen gyorsan sütik ki. — A fadaragás terén főként edények előállításával foglalkoznak a hegyes zarándi részekben s a Vajda-Hunyad felett elterülő Erdőhátán. E cikkek országszerte igen keresettek, valamint a bordák is, melyekkel Riskulicza lakói, Körösbánya mellett, egész a Fekete-tengerig elmennek kereskedni.

HOMOKBÓL FONT KÖTELEK.

ANGOL REGÉNY.

Irta FRANCILLON R. E.

TIZENHATODIK FEJEZET.

Egy vallomás.

Két férfi volt a szobában, a melybe Quickset belepett. Egyik maga Ware ur, a ki most is *ifjabb* nevet viselt az ügyvédi üzletben, noha jó hatvanas volt már s néhány év óta nagypapa s így, ha maga ifjabb, fia legifjabb, unokája már legeslegifjabb lehetett. Fia, Antal, kire nagyon büszke volt, kilépett a nemzedékeken át folytatott ügyvédi s közjegyzői üzletből s bírói pályán volt és apja reményei szerint ottigen szép jövő várt rá, talán a gyapjuszákig is föl-vihette.

A másik, a ki a szobában volt — és pedig állt, mig Ware ur cserfa-karszékeben terpeszkedett — szintén túl volt az ötvenen, de még szép férfi, kit a természet s életmód fiatalon tartott, ámbár haja őszszel keveredett már, de arcán alig volt ráncz. Nem annyira erős, mint finom testalkatu, görög jelleggel s valódi előkelőséggel, mely mellett a Quickset kapitányé csak mesterkéltnek tűnt föl. Stoke Juliotban példány-szerűnek látszatott, de e valódi gentleman mellett csak borbélylegénynek.

— Ah, Quickset! — üdvözlé Ware ur a belépőt. — Pontos ember, valóban. Ez Quickset, — folytatá az idegenhez fordulva, — tudja sir Miles!

Sir Miles Heron, Wrenshaw ura, merev udvariassággal hajlott meg, de merevsége nem látszék szándékosnak. A kapitány szokott könnyedségével viszonzta a főúrias köszöntést.

— Örülök, hogy személyesen ismerhetem meg sir Miles Heront, — mondá. — Tökéletesen kész vagyok jelentésemmel. Kezdem?

— Ha úgy tetszik, — viszonzá Ware ur, mig sir Miles, mintha nyugtalanságát akarná palástolni, fel s alá kezdett járni a szobában.

— Önhöz intézzem beszédemet, sir, vagy sir Mileshez?

— Csak hozzám, — mondá Ware, — ugys mindegy.

— Jól van, — felelt Quickset, — miután ugys mindegy. Ha jól fogtam fel megbízatásomat, feladatomból tudakozódni, vajjon egy *«Jó szerencse»* nevű nyugat-indiai hajóról hallottak-e valaha valamit a cornwalli, észak-dewoni, somerseti, vagy dél-walesi partok hosszában? Ha jól értettem, ez úgy azért bizatott rám, mert kényes természeténél fogva egyaránt követelt bátorságot, körültekintő eszélyt és finomságot —

— Ugy van, ugy, — vágott közbe Heron ur. — Csak folytassa.

— Kérem, térjen a dologra, Quickset, — mondá az ügyvéd. — Nos?

Quicksetet azonban nem oly könnyű volt a *«dologra téríteni»*. Elkezdett beszélni össze-vissza, legtöbbször magáról, hogy mennyi fáradságba, mily körültekintésbe, finom furfangba — s mellel még mennyi költségbe is — került neki ez a kutatás, hogy járta ő végig a partokat, hogy működött mindenütt a nők útján — mert a nők a férfi legalkalmasabb eszközei — dicsekedve mellel még hódításával is, stb. — mig végre sir Miles teljesen kifogyott a türelméből s ráriadt:

— Bánom is én, bármilyen módon ért is ez, csak mondja mit tud? A sikert, az eredményt! No's?

A tavasz. Liczenmayer Sándortól.

Az első magyar ált. biztosító társulat alakuló ülése.
(Részlet.) Benczur Gyulától.

— Igen uram! Jegyzékben van nálam valamennyi hajó, mely az utóbbi husz évben a devoni, somerseti, walesi és cornwalli partokon hajótörést szenvedett vagy zátonyra jutott, hanem a „Jó szerencse”, az nem fordul elő, arról senki sem hallott. S örülök, sir, ha önnek e hír megnyugtatósára szolgál s örömben nem fogja

sajnálni a nekem fáradozásaimért megígért jutalmat.

— Hogyan? Semmi nyomát nem találta? Még a nevét sem hallotta?

— Sem nyomát, sem nevét, sir. S ha Quickset Kaleb nem találja, bizonyosak lehetnek benne, hogy nincs és nem is volt soha!

Sir Miles csak járt, izgatottan, fel alá a szobában; mr. Ware ült a karszékében, — Quickset pedig önelégülten mosolygott, mint a ki legjobban végezte dolgát.

Végre Ware ur megszólalt.

— Csak írja össze költség-számláját. Tudja, hogy volt az alku. Ezer font, ha nyomra talál;

A gyík. Vágó Páltól.

Részlet a Tátrából. Telepy Károlytól.

AZ ORSZÁGOS KIÁLLITÁSBÓL. A KÉPZŐMŰVÉSZETI CSOPORT KÉPES TÁRGYMUTATÓJÁBÓL.

ötven font, ha nem s mindkét esetben a költségei azon felől. Most elmehet.

Nem igen udvarias elboesátás volt egy ügyvéd és királyi közjegyző részéről egy hadseregbeli kapitány irányában. De Quickset semmit sem ellenkezett, fel sem fortyant (különben láttuk, hogy ennél nagyobb sértéseket is el tudott tűrni!) — s elhagyta a szobát.

Sir Miles Heron még egyre izgatottan járt fel s alá.

— Valóban sajnálom, — kezdé Ware ur.

— Tudom, — felelt sir Miles.

— S hátba még tudná, mily nagy érdekem van kötve e kutatáshoz. De hiszi, hogy alkalmas embert választottunk rá?

— A legalkalmasabbat sir, arról meg vagyok győződve. E fickóra, a mi jellemét illeti, nem biznék egy six-pence-t; de ügyes mint a macska, sima mint a kigyó; s neki volt a legnagyobb érdeke benne, hogy nyomra találjon. Ezer font, a mennykőbe is! nem megvetendő jutalom egy éhen-kórásznak!

— Miféle ember ez a Quickset?

— Vándorszinészül láttam először, valami utszéli falu csütrében, a hol tragédiákat játszott. Modora arra mutatott, hogy valamely kőtyavetyére került nemesi családból származott. Azután valami bajba keveredett a fickó, — gondolom pénz- és váltó-história volt, a miért törvényszék elé állították. A fiam, Antal, — isten büntesse meg a gaz fickót, de anynyi esze van, hogy az eget is ledisputálná, — volt a védője

Ellinger fényképe után.

SZILÁGYI SÁNDOR,

A TÖRTÉNELMI TÁRSULAT ÉS KONGRESSZUS TITKÁRA.

s oly beszédet tartott mellette, hogy még a főtörvényszék elnöke is gratulált neki. A fickót nem mentették ugyan föl, de enyhébben ítélték, a védelem okáért, s rövid időn kiszabadult. A fiam kedvéért szolgálatomba vettem s különböző kiküldetésekre használok, melyekben ügyesen jár, csak hogy rá kell nézni a körmére, mivel pénz dolgában egészen megbízhatatlan.

— Köszönöm barátom; ön mindentekövetett, a mi ember-től telik; nem az ön hibája, ha ez utolsó kísérlet is meghiúsult! — mondá sohajtva Heron báró.

— Nem az én hibám, sir Miles, — felelé Ware ur, — de talán az öné.

— Hogyan, az enyém?

— Ha ön beteg volna s orvoshoz menne, de az orvos előtt eltitkolná a baj összes jelenségeit, — kin mulnék, hogy nem gyógyul meg? Lásza, így vagyunk az ügyvédekkel is. Ön hozzám jő s azt mondja: egy hajó, „Jó szerencse” a neve, elveszett, valószínűleg hajótörést szenvedett valahol Anglia keleti partjain; keressük a nyomát. Keressük s nem találjuk. Önnek többet kellett volna mondani; körülmenyt, a mi nyomra vezethet; minden arra mutat, hogy parti rablók, vagy más valaki, érdekből, szándékosan titkolta el a hajó elvesztését s vesztette nyomt. A dolog régi; utasító jelek nélkül lehetetlen a nyomot megtalálni. Ön azonban —

— Igaza van, Ware. De mind abból, a mit mond: egyet látok, hogy ön boldog ember, nem

Havasi pásztor. Erdőhátsági leány.

Sztrigymenti asszony. Szászvárosi leány.

tudja mi az a mély, valódi, szíven rágódó bánat!

— En ne tudnám! ki gyermekkorom óta annyira mindenben mentem át! Nem, sir Miles, csalódik. De oly embernek, a kinek valami nagy bánata van s nem fedezi azt fel őszintén azok előtt, a kiktől orvoslását várhatná: hogyan segíthessenek báján?

— Jó, hallgasson meg tehát, de igérje meg, Ware, hogy nem fog elítélni vagy kinevetni, ha meghallotta. Igérje meg, hogy nem is néz rám, a míg beszélek.

— Hátat fordítok önnek, s úgy teszek mintha olvasnék.

Sir Miles újra elkezdett járkálni a szobában. Ware az íróasztalára hajolt, tollat vett kezébe s úgy tett mintha ügyirataiba volna elmerülve. Nehány perczig tartott a tökéletes csend. Most a baronet megállt az ügyvéd háta mögött s alig hallható hangon megszólalt:

— Hallott ön valaha Garden Margitról?

— Garden Margit? Nem emlékszem a nevre.

— Várjon csak. Ugy tetszik, hallottam, fiatal koromban. Színesznő volt — nem?

— Az. Hallotta nevét, összeköttetésben az enyimmel?

— Nem tudom. Valami fiatalkori bolondság lehetett.

— Több volt annál. De azt nem tudja, más sem tudta soha, milyen igazán szerettem e leányt. Szent-Györgyre mondom, ő maga sem tudta, míg csak hólyagos himlőbe nem esett, mely annyira elcsufította, hogy le kellett lépnie a színpadról, imádói — a kik százával voltak — agyszerre mind elhagyták, a világ csakhamar elfeledte. Oh a világ! Gyalázatos a világ, Ware!

— A világ csak világ.

— Pedig a himlő még szebbé tette, mint volt. Nőül vettem.

— Hogyan! Nőül vette?

— Más is azt tette volna, ha oly szemmel nézi mint én. Ő szegény, azt vette a fejébe, hogy irtózatot rít s attól az időtől kezdve nem csak emberek közé nem ment, de magához sem bocsátott senkit; tükröt ép oly kevéssé tűrt a házában, mint idegen szemet.

— S édes atyja, az öreg báró nem tudta?

— Soha. Oxfordshireban esküdünk meg, titkon. Tisztelendő Pengold Jordán, akkor káplán, most stoke-julioti lelkész esketett meg s mivel nőm nem akart Angliában maradni, el akartunk utazni, Amerikába. A világ azt gondolta, mint ötödik fiu szerencsét keresni megyek az új világba s eltűnésünkön senki sem akadt volna fel. Egyelőre azonban elrejtettem őt Devonshire egy félreeső zugában. Itt született meg első gyermekünk, egy kis leány. Nőm felüdülve, komolyan kezdtünk a kivándorlástól gondolkodni. Ekkor történt, hogy négy bátyám egyszerre meghalt s én lettem az örökös. Nem volt lelkem, hogy őt elbágyjam, vagy hogy megvalljam neki az igazságot kétségbeesésem úgy is megkeserített lelkét. Így nőm maga kelt utra s ment Amerikába, Nyugat-Indiákra. Én pénzt küldöttem neki eleget, gondoskodtam; irtam neki s ő is nekem, minden postahajóval; fiunk is született — mert elválásunk hosszabbra nyúlt mint előre gondolhattuk. Végre meghalt atyám s szabad voltam és a magam ura. Nagy nehezen rávettem nőmet, hogy jöjjön haza, két gyermekünkkel. Jött — de sohasem jött meg.

— Nem jött meg?

— Nem. Attól a naptól kezdve, melyen megírta, hogy a „Jó szerencse” utazik, soha sem hallottam többé felőle. S most mindent elmondtam, Ware.

OH MILYEN BOLOND AZ EMBER — A MÍG FIATAL!

— Nem, sir Miles — még nem mindent. Ennek a dolognak már lehet körülbelül tizenöt esztendeje.

— Annyi.

— S eddig várt ön, míg a „Jó szerencse” után tudakozódni eszébe jutott?

Sir Miles Heron egy összegyűrt, megsárgult és szakadozott újságlapot vett ki a zsebéből — a melynek akkoriban a vidéki újságlapok lehetek, egy lap papír, szürke, szintelen nyomással, négy hasáb, — s odanyujtva azt az ügyvédnek:

— Olvassa, mondá, a hirdetések közt. Ezt a lapot történetesen kaptam, valami boltból, a hol borsot takartak belé; nem tizenöt éve, — tizenöt hete sincs.

— A „Bristol Argus” — olvasó Ware a lap címét. S a hirdetések végig futva szemével, megtalálta, a mit keresett, és olvasá: „Azoknak, a kiket illet: egy lánygyermek, állítólag Openshaw Mabel nevű, a „Jó szerencse” hajótöréséből menekült; rokontalan, elhagyott. Ugy látszik a nyugatindiai ültetvényekről jött; hozzártartozói elvesztek a hajótörésben; valószínűleg pópista; szőke, fehér bőrű, finom alkatu. A ki igényt tart e gyermekre, jelentkezék mr. Jeffry Matthews ügyvédnél és közjegyzőnél Bristolban, szőlő-utcán. NB. A „Jó szerencse” hajótörést szenvedett St. . . .” itt a lap el volt szakadva s nem lehetett tovább olvasni.

— Leány-gyermek? — mondá Ware.

— Nem mondtam, hogy két gyermekünk volt, egy lány s egy fiu?

— Openshaw? Mi név ez?

— Ez volt nőm családi neve, a színpadon kívül. Ezt a nevet vettem fel én is, titkos házasságunk után. Openshaw név alatt élt Amerikában is.

— S a fiu?

— Bizonyosan együtt veszett el az anyjával. De a lány, az megmaradt. Talán még él — s az én leányom.

— De az Istenért, sir Miles, miért nem szólt nekem előbb. Átkozott nehéz dolog ez. Önnek nővérei vannak, némelyiknek fiutódai is; azok most az ön reménybeli örökösei. Mit mondanak azok, ha egy habléány most egyszerre közejük pottyán a tengerből? — Tudakozódott ön annál a Jeffry Matthews ügyvédnél?

— Meghalt. Tizenkét év óta nincs fönn a czég Bristolban.

— Irjon a papjának, a ki megeskette, Devonshirba, hátha az tud valamit a kis leány felől. — Irtam s válaszolt is. Olvassa. — S ezzel

egy összehajtott levelet vett elő a tárczájából s odanyujtotta.

Ware urnak nagy erejére esett kibetűzni a Pengold tisztelendő ur irását, mely olvashatatlansága mellett még görög idézetekkel is volt tarkázva s lényeges tartalma — sok szóárban föleresztve — csak annyi volt, hogy tisztelettel vette a sir Miles kérdését és tudakozódását s összeszedte minden tehetségét és összes emlékeit, de nem talált a „Jó szerencse” hajótörése, vagy Openshaw Mabel nevű kis leánya felől semmit, a mit mondania kellene s így igen sajnálta, hogy egyáltalában nem adhat a kérdésben felvilágosítást.

— Láthatja, — mondá sir Miles, — hogy elkövettem mindent, tizenöt év óta elvesztett nőm s gyermekeim nyomainak felkutatására — mind hiába.

— Hirdetést kell kibocsátani, hogy Openshaw Mabel kisasszony jelentkezék, saját kiváló előnyére. Vagy a ki róla — életben vagy halva létéről bizonyos hirt adhat — tetemes jutalom mellett.

— Ezeret egyre, hogy az ilyen hirdetést épen az nem olvassa a kinek szól. — Vége, mindennek vége. Isten velünk, Ware!

Az ügyvéd a külső ajtóig kísérté ügyfelet, aztán visszatért s szobája közepén megállva, a még mindig kezében tartott tollal kezdte csiklándozni saját szája szélét.

— Oh milyen bolond az ember, — mondá magában, — a míg fiatal! Ámbár azt hiszem, nem mindenik. Az én Antalom — hogy az elvegyen egy színésznőt, a kit a himlő elcsufított, imádói odahagytak s a világ elfeledett. . . . olyan nincs!

S hátha még Ware ur feltehetette volna magának a következő kérdéseket (a mikről persze fogalma sem volt).

Mi oka lehetett Quickset Kalebnek, hogy szerelmi nyilatkozatot tegyen és szöktetést igérjen egy leánynak, a kinek, mint a stoke-julioti lelkész gyámleányának, egy fillérje sincs, s eltágadja és eltítkolja annak létezését az előtt, a kiktől főuri név, rang és vagyon várhatott rá?

És mi oka lehetett Pengold lelkésznek, — a ki úgy látszik jó indulattal viseltetik gyámleánya iránt, hogy oly kikerülő — nem is hazudó, igazat se mondó — módon feleljen az elveszett gyermeke után tudakozódó apának?

(Folyt. köv.)

A PORCELLÁNGYÁRTÁS TÖRTÉNETE ÉS A PORCELLÁN- ÉS MAJOLIKA-KIÁLLÍTÁS.

(Vége.)

A porcellánagyag idomításánál is, mint más agyagműveknél a fazekas korongja játszsza a főszerepet, de azonkívül külön formák is vannak, minden mintára két megfelelő fél, melyeket a mintázandó anyaggal megtöltenek, s aztán a közepén levő üreg és csap segítségével egymásba illesztenek. Némely csoportozat elkészítésére több mint száz különböző forma is szükséges. A mintázás megtörténte után a retoucheur-ök következnek, kik finom műszereikkel és keféikkel folytatják a munkát, s minden egyenetlenséget helyrehozhatnak rajta.

Virágok és lombzatok többnyire szabványos mintáztatnak; minden kis levelet és porcszálát külön idomítanak s aztán egybeillesztik. Végtelen türelmet igénylő munka ez, többnyire nők kezében, kiknek alig van egyéb eszközük rá egy acél tűnél, melyet a folyó agyagba mártva cseppenként raknak rá a munka alatt levő helyre. Ha fátlyat akarnak csinálni, finom túllt mártanak bele a folyó tömegbe, s azt nedvesen rányomják az alakra.

Mikor mind e tárgyak kellőképp ki vannak szárítva, következik az égetés. Sajátságos készítményű, tűzálló agyagtartókba teszik a porcellántárgyakat s aztán berakják a nagy hengerkemenzékbe, melyek függélyes irányban három különböző osztályt mutatnak. A hőség által a levegő és a gázok kigőzölögtenek, az anyag likacsossá válik, úgy, hogy képes lesz a máz befogadására. Ha azonban a mázra nincs szükség, mint az ugynevezett biscuitoknál, akkor a cizk már ekkor készen áll a piacra. A kemencze nyílása, megjegyzendő, hogy be van falazva s a láng és a hőség kellő fokát egy a falba illesztett vastag üvegen át vizsgálják. Ha az égetés meg-

történt, a tüzet lassanként hagyják kialudni s három nap múlva a kemence eléggé kihűl, hogy a porcellán-műveket ki lehessen belőle venni.

A glazurozás vagy a porcellán-daraboknak mázzal bevonása egyike a gyártás legfontosabb teendőinek. A máz maga tiszta, porrá tört földpát, mely vízben feloldva rendszeren tejfehérségű színt ad, de bizonyos oxyd-vegyületektől néha különböző színeket is kaphat. E folyadékba a munkás gyors és óvatos mozdulattal meríti bele a porcellánt, mire az pillanat alatt teljesen egyenlő burkolatot kap. Még a glazur előtt alkalmazták rá a porcellántárgy talpára a zománcos gyári regyét, mely a meissen gyárban például két keresztbe fektetett kard, kobalt-kékkel festve. Egyáltalában a kobalt-kék és chrom-zöld festékeket gyakran alkalmazzák a zománczolás előtt és az első égetés után, mivel úgy tapasztalták, hogy e két anyag elég tűzálló arra nézve, hogy a második égetést is kibírja, a mi a zománczolás után már a kemence legalsóbb osztályában történik.

A porcellán-festésnek már most két módja van, a zománcz alatt és a zománcz felett. A zománcz felett kevés festésnek van szüksége több mint egyszeri égetésre, mely elég arra, hogy a mázt meglágyítsa s a színeket belehatolni engedje. De finomabb festéseknél gyakran másodszori festés és égetés is szükséges. Különösen áll ez a bíbor és kármínpiros színeknél, melyeknél nem tudhatni, hogyan néznek ki égetés után. A sèvres-i gyárból alig kerül ki egy darab is kevesebb mint háromszori égetés előtt, s tény, hogy a kínaiak és japánok legszebb darabjai husz és több tűzön is mentek keresztül. Domborfestésekkel mindenestre legalább két égetés szükséges egy a lapos színekhez, és egy a kiemelkedő részekhez. Ez utóbbi zsiros olajjal és kevés terpentinnel vegyített fehér zománcból van, melyet apró ecsettel fokként vezetnek rá a diszitendő lapra.

Felülfestésekhez legalkalmasabbak a Le Croix-féle színek, de sok gyár saját maga készíti ásvány-színeit is, aranyból a rózsaszínt, kobaltból a kék, khromból a sárgát és zöldet, vasból a vöröset és uranumból, platinából és cinkből a többieket. Nemely szín az égetés előtt egészen másnak látszik, az arany például barnának, a kék kobalt feketének, egész addig, míg a tűz elpárologtatja belőlök az illó olajat.

Lényegesen különbözik az eljárás aláfestéseknél, a mikhez egészen különböző színek is használatnak. Ezek rendkívül finom porokból állanak, de szintén nehezen különböztethetők meg, mert például a mazarinkék zöldes-szürkét mutat poraikban, a fekete vöröses-szürkét, az azurkék feketét s így tovább. Az aláfestés mindig két tűzen megy keresztül, az egyik kiszáritja a keverékből az olajat, a másik a zománczot adja meg. Gyakran azonban úgy a felülfestés, mint az aláfestés kombináltan alkalmaztatik, úgy, hogy emennek mély és gazdag színeit amannak fényes effektusai támogatják.

Ujabbban e módszerekhez meg egy harmadik, az ugynevezett *plat sur plat* is járult, melyben a félkeménységű porcellánanyagra késsel vagy tüvel vésik bele a rajzot, mire aztán a bemélyedt körvonalokat sajátzerű szinanyaggal töltik be, s egy rákövetkező égetés a két anyagot elválaszthatatlanul összeforrasztja. Ez újdonságok a párisi világkiállításban tunket föl legelőször, ma azonban széltében ismeretesek már.

A diszítések mind a legszigorubb munkafelosztás alapján készülnek a munkások tehetségei szerint. Ez itt csupán szalagot fest a theas csészére, mely a forgó asztalhoz van erősítve, amaz pedig a legszebb virágokat és gyümölcsöket varázsolja elé, vagy másolja Watteau és Boucher pásztorsoportozatait, Wouwerman lovasait, vagy Rafael és Murillo madonnáit. Látható ebből, hogy a legmagasabb művészi tehetségnek is minő széles tér nyílik a porcellánfestés terén, ha igazán szépet, igazán maradandót akar alkotni. És e tekintetben valóban büszkén hivatkozhatunk nemcsak magyar porcellángyártásunkra, de majolikafestésünkre is, melynek csak a kiállításban látható példányai is valódi remekeket mutatnak föl.

A múlt században tetőpontjukat elért ódon stylek elvirágzása korára esik jóformán a tulajdonképeni magyar porcellán-gyártás első felendülése. Sok gátló akadály mellett, nem lehet tagadni, hogy kedvező körülmények is közre-

hatottak arra, hogy elősegítsék gyors fejlődésében. Mert ne feledjük, hogy a magyar porcellánipar hazánkban egy igen előkelő multu fazekas-ipar hagyományaira támaszkodhatott, a mi szinte előre kijelölte útját, a melyen haladnia kell. Az 1839-ben farkasházi Fischer Mór által alapított herendi gyár, mely a kínai kaolint a Bakonyban talált közetnemből állította elő, még csak kínai, japáni, ó-szász, vieux sèvres s ó-bécsi utánzatokkal foglalkozott, de már nem csak az összes magyar főurak buzgó pártfogásában részesült, hanem a császári udvar s az osztrák főnemesség, a Lichtensteinok, Schwarzenberg, Metternich, Kinskyek, stb. is gyakran igénybe vették szép munkáit. Herend volt az, mely az egy darabban való gyártást is először kezdte meg, a mikor még másutt az egyes részeket kőpor-nyívvval, bronzal stb. ragasztották össze. Tekhnikáját jellemzi az a többek közt, hogy tartósság kedvéért mellőzte a monogramok vagy feliratok aranyos mázát, s bár nem oly vastagon készítette tárgyait, mint a francia, cseh s más porcellánok, de mindamellett elég testesen, s az alsó tálcákat első látta el a csésze fenekéhez illő mélyedéssel. Sok dicsőség, de sok viszontagság után is, a herendi gyár ma már vesztett valamit korábbi hírnevéből s a részvénytársaság, melynek vezetése alá került, legutóbb, gazdasági tekintetből, a gyártást merőben a courant czikkekre szorította.

Az újabb magyar porcellánipar jellemzésénél mindenestre tekintetbe kell vennünk az izlés újabb fejlődését is. Eltekintve az ódon tárgyak megtámadhatlan műbecsétől, ma már kétségtelen az, hogy körülbelül gyökeresen eltűntek azok az apró csecse-becsék, azok a czél és ok nélkül való fantaisié-tárgyak, melyek a korábbi időkben népesítették kredenczeinket. Épen az jellemzi az újabb gyártás irányát, hogy még a merőben henye dekoratív czélokra szolgáló tárgyaknak is bizonyos használati czikké formáját kölcsönzi s ily módon logikus egyetget hoz bele a butorberendezésekbe. Szükséges kifolyása ez annak az elvnek, hogy a diszítés is csak annyiban bir jogosultsággal, a mennyiben a diszített tárggyal formai és fogalmi összefüggésben áll, annak tagozatait emeli ki, világosítja meg, s annak gyakorlati rendeltetésével nincs ellenkezésben. A modern izlés embere nem felejt, hogy minden, a mi lakószobájában van, első sorban a gyakorlati élet tárgya s minden járuléka csak mellékes, alárendelt. Kötünk ez a ruházati diszítésekkel is. A fülönfüggők, karesattok, gyűrűk, övek, nyakkendők, redők, mind a megfelelő testrésze, annak idoma és iránya kiemelése és érvényre juttatására szolgálnak. Voltaképen a diszítési ornamentika egész művészete nem egyéb, mint a természet szolgálata.

1877. körül, mikor a francia majolikák kezdtek nálunk is erősen divatba jönni, azzal egyidejűleg kezdődtek meg a kísérletek a ma már világszeret elismert magyar majolika-styl megteremtésére. A régi magyar gölönésér ipar, az ötvösség, himző- és háziipar, a tulipános motívumok, a ruházati diszítések mind gazdag forrásul szolgáltak erre. Különösen a nagy multtal bíró fazekas-ipar, mely mint népipar sok helyütt üzetik ma is, volt nagy könnyedségére a népies idomok összegyűjtésének. A feladat azonban ezzel nem ért véget, a meglevő típusokat lehetőleg nemesíteni és eszményíteni is kellett. Így támadtak a gazdagon diszített kulacsok, az ismert füles korsók, baranyai, győri kancsók, az erdélyi epres-edények, a székely csuprok, stb. utánzatai, melyek a nemzeti formák nagy változatát hozták be az ipari diszítésbe. Hogy minő jövőjük van ezeknek az európai luxuscikke sorában, mutatja az, hogy a kiállításon épen a magyar majolikáknak s a magyar idomu porcellántárgyaknak akadt leg több külföldi vevője.

A magyar majolika-styl e megteremtésében kiváló érdemekkel bir Fischer Ignác, a tatai, ki mintegy husz év előtt kezdte a porcellángyártást, a mikor itt a fővárosban egy porcellánfestő intézetet állított fel meglehetősen szerény kezdettel. A műhelyeiben jelenleg foglalkozó 300 munkást akkor még csak egy munkás pótolta, s maga Fischer kellett, hogy rajzoló, mintázó, festő, égető és elárusító legyen egy személyben. Négy év előtt a külső dob-utcai nagy gyárába tette át működése színhelyét, hol már nöket is találunk alkalmazva a porcellán-diszi-

tesnél. A gyár pinczehelyiségében tíz lő-erejű gázmotor által hajtott gépek végzik a nyers anyag feldolgozását. Itt készült egy darabból, 160 centimeter magasságban, az a négy óriási váza is, melyek képünk fölvételekor még a majolika-pavillonban oldalt voltak láthatók, s melyek most már az iparsarnok szökőkútját négy felől diszítik. Tizennyolcz hónapig dolgoztak a darabokon s azokhoz hasonló nagyságukat egy darabból soha a világ semmiféle gyárában nem állítottak eddig elő.

A Fischer gyár, melynek cégjegye F. I. vel van jelölve a belőle kikerült tárgyakon s melynek virágzása emelésén ma már a tulajdonos Géza és Emil fiai is tevékeny részt vesznek, készítményeinek 80 százalékát viszi külföldi piacokra. Különösen lámpa-majolikái örövendek nagy elterjedésnek, melyekből csak Berlinbe évenként ezer és ezer kerül. A bécsi-utcai kirakat is telve ez ipar szebbnél-szebb divatos tárgyaival, melyek a legmagasabb körökben is gyorsan lettek kapósak.

Egy szép és szellemes urhölgy, vendégét kalauzolv a iparsarnokban, Fischer majolika-pavillonját úgy mutatta be, mint a kiállítás előkelő látogatóinak vendégkönyvét. Ezt a bonmot-t azonnal megértjük, ha betérünk a kívülről is szebbnél-szebb majolika-tárgyakkal ékeskedő pavillon belsejébe — (képünk a pavillon belsejét mutatja), — mert az egyes ritka becsü műtárgyakon gyönyörködve, azonnal egy sajátos jelenség öltik szemünkbe. Minden kiállított tárgyon legalább is egy névjegyet, többeken pedig a névjegyek egész sárkányszárnyát látjuk. Mindjárt a közepen két finom színezésű, áttört művi vázán a kiállítás fenséges védnökének, Rudolf trónörökösnek neve látható, fentebb Stefánia trónörökösne, s így sorban a kiállítást eddig meglátogatott valamennyi főherceg és főhercegnő neve olvasható. Gróf Széchenyi miniszter gyönyörű két vázája között Lucius porosz államminiszter róttá le elismerése jelét a magyar majolika előtt, s óval a kiállítás majdnem valamennyi magas rangú vagy gazdagabb vendége bejegyeztette magát e szóciska kíséretében: „megvette” — az iparsarnok ez eredeti „vendégkönyvébe.”

Ma már a gyár hírneve, a Fischer-féle majolikák becsé mindenütt meg van állapítva. Londonban, Párisban, Berlinben, Rotterdamban, Szent-Pétervárt, Lipsében, Bécsben feltalálhatjuk a Fischer-féle majolika raktárait, sőt az oceánon túl, Amerikában s Ausztráliában is ismeretesek és keresettek e czikkek.

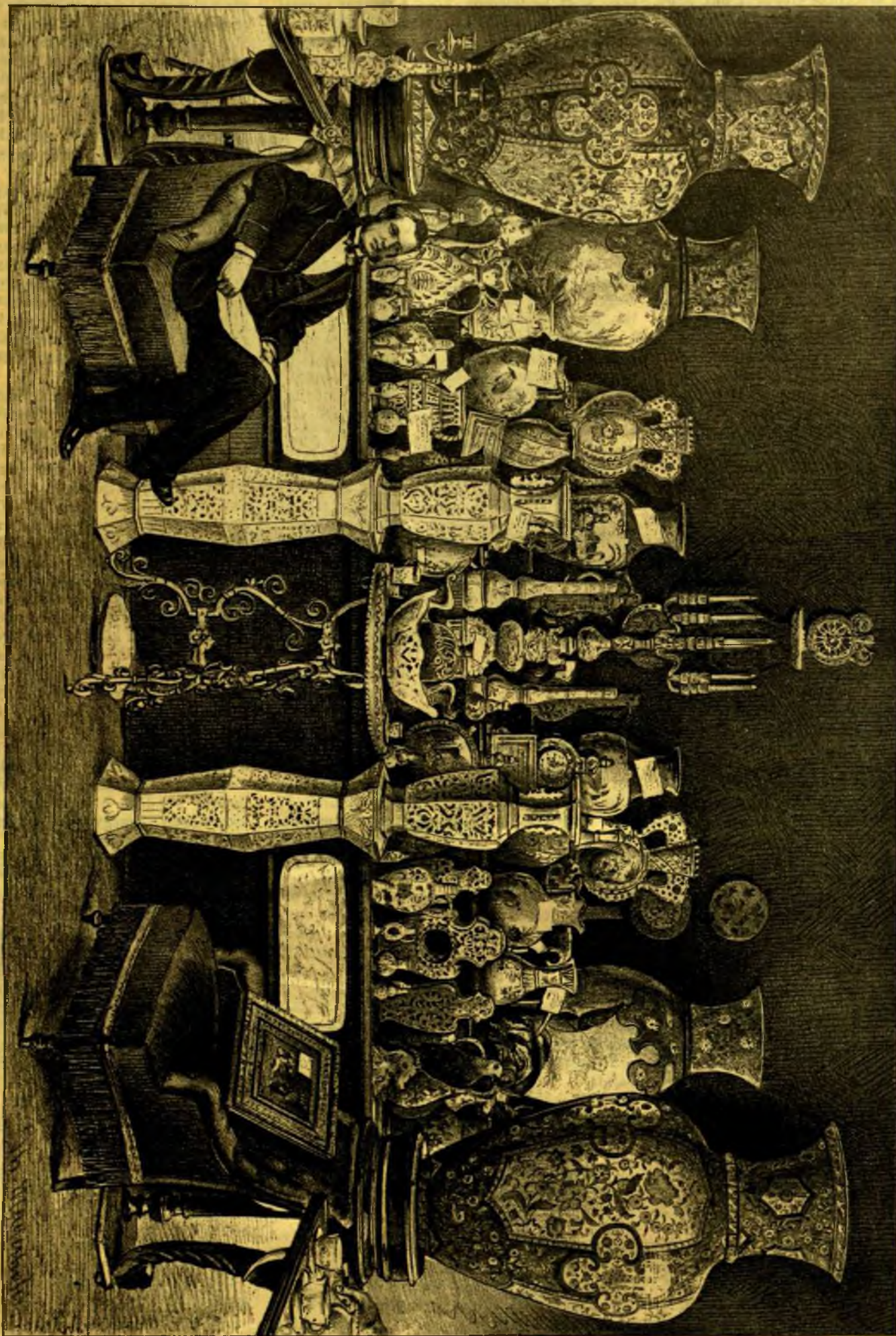
Minden darab, mely a Fischer-féle gyárból kikerül, legalább négyezer-öttször van égetve, innen a színeknek az a tüzes fénye, mely e gyár specialitása. Egy más egyéni sajátága Fischer gyártmányainak a gyönyörű áttetsző elefántcsontszínű glazur, mely a vöröses minium-mázból származik, melylyela nyers anyagot bevonják. Nagy feltűnést keltenek ujabbban a porcellánban égetett arc képek és híres mesterek másolatai is, gyöngén színezett és kecses ornamentumokkal ékített áttört művi kereteikkel, melyek még emelik a kép színpompáját.

Ilyenatöbbek között Kaulbach híres „Lautenschlagerin”-jének (lantos nő) porcellánra festett másolata, — most már Károly Lajos főherceg tulajdona, melyet Hüttlnél is láthatunk.

Ha a rajz finomságában nem is mulja felül az előbbi, de gyönyörű, elegáns halvány tónusu színeivel bizonyos sajátlagos bájt tud kifejtetni a Zsolnay-féle pécsi gyár majolikája. E gyár szintén egyike a legrégebbeknek s jelenleg három testvér bírja, minek következtében az edények talpán látható cégjegy is az öt torony mellett ezek keresztnéveinek kezdőbetűit (T. L. M.) tünteti fel. A Zsolnay-majolika alkalmazását látjuk a kiállítás területén a műcsarnok betéti diszítésénél is, a Testory-féle gyár kizárólag ezt használja, s különösen a gyönyörű halvány téglavörös szín az, melynek mását hiába keressük más gyár termékei közt. Ezer fokon felül égetett pompás vázák, arab és indiai mintájú talak, sikerült plat-sur-plat-festések, kobak utánzatok, a horvát tikvice mintájára és terrakották képezik a Zsolnay-féle kiállítás kiemelkedőbb tárgyait, melyeknek ujabb és ujabb nuance-ai szép bizonyosságot tesznek e cég virágzásáról és életképességéről, egy megvásárolt czikke pedig Stefánia trónörösnevének feliratával büszkélkedik.

Az előbb említettek mellett a Láng budapesti cég porcellán-festései és majolikái a magyar

AZ ORSZÁGOS KIÁLLITÁSBÓL. — FISCHER I. PORCELLÁN- ÉS MAJOLIKA-PAVILIONJA AZ IPARCASARNOKBAN.

genre szélesebb körű műveléséért érdemelnek dicséretet. A Láng-czég gyári tevékenysége különben inkább a kőedényekre szorítkozik, melyekből szép példányokat nyújt a veszprémi, városi telep, nagyrészt Vidéky iparrajziskolai igazgató jeles mintái szerint és Cserépy ifju festő által diszítve, köztük szép persa virágvázá, a régi magyar agyagos ipar idomai, s igen csinos, egyszerű ólomzománczu majolikák.

Hüttl Tivadar porcellánfestése, inkább csüng még az idegen mintákon, de festései rendkívüli gondot és művészi tökélyt árulnak el. Remek darabjai a bejárat két oldalán felállított páros váza, 3000 forint értékben, oly gazdag aranyozással, hogy egyikén 50 darabra számíthatni a fölhasznált aranyat. Kiválóan sikerültek e mellett diszes keretbe foglalt másolatai Kaulbach s mások után, melyek mindinkább fölkapott divatczikkeivé válnak a tehetősebb osztályoknak.

Még a herendi két Fischer, Vilmos és Samu s a tatai Fischer Mór gyűjteményei egészítik ki a keretet, bár az utóbbiak, leszámítva a kolozsvári Fischer Vilmos eredeti újabb barnásszürke zománczát, mely a felülfestés daczára rendkívül tartósnak bizonyult, inkább csak a régi herendi gyártmányok, a meissenai, ó-bécsi, vieux sèvres, stb. utánzatok bemutatására szorítkoznak, minden jelentékeny újabb lépés nélkül a porcellántechnikában. Fischer Mórnál, a negyedik élő Fischernél, ki porcellánnal és majolikával foglalkozik, Munkácsy Krisztus és Pilátusának egyetlen engedélyezett porcellánfestése ragadja meg a figyelmet. De dilettánsoktól is csoportosan látunk itt porcellánfestéseket bemutatva, így báró Bornemissza Albertnél, báró Kemény Vilmostól, Haller Kornéliától, Rigó Maritól stb. S habár csak kedvtelésből, mint dilettánsok működnek, s munkáik nagyobb része e szempont alá esik, mindenesetre dicséretes és után-

zásra méltó példát nyújtanak egy rendkívül fontos iparág meggyökereztetésére, s e tekintetben egyiktől sem vonható meg az uttörés dicsősége.

EGYVELEG.

* Az angol királynő most férjhez ment leányának az angol parlament 6000 font sterling évi járadékot szavazott meg, melyet teljesen illetékmertesen évnegyedenként előre fizetnek ki az állampénztárból. Mivel a királyi család minden tagjainak ily tekintélyes apanage jutott, a királynő nagy családja az államnak jelentékeny összegbe kerül. Különben maga az anyakirálynő igen takarékos s már jelentékeny magán-vagyont szerzett.

* Veloczipéd-ezredet létesítenek hivatalosan a bajor hadseregben s a müncheni kaszárnyákban már erősen gyakorolják magukat a katonák. Ez az első eset, hogy a veloczipédet katonai czélokra is igyekeznek felhasználni.

Az operaház mennyezetének vázlata: Az Olympus. Lotz Károlytól.

AZ ORSZÁGOS KIÁLLÍTÁS MŰCSARNOKÁBÓL.

Az országos kiállítás műcsarnokából megkezdett bemutatást folytatjuk még.

A kiállítás egyik legköltségsugallatu műve Zichy Mihálytól *„Hulló csillagok”*. E nagynevű művészünk nem sokat fest olajba. Ő a rajz mestere, a ki önnel, szénnel oly kecsesen, oly kimerítőn képes kifejezni magát, hogy fölvetett tárgyaihoz nincs is további eszközökre szüksége. Kitűnő mester még a vízfestésben. Rajzainak gyöngédségét sokszor emeli a sepia (barnavörös vízfesték) árnyalataival is. Rendkívüli gazdag kedélye, ötlete, dús gondolata ugy látszik sokkal türelmetlenebbül sürgeti a megfestést, hogysem az olajfestés hosszabb technikai megoldását bevárhatná. De nagy termékenységére a kisebb rajzok roppant száma mellett nagyobb alkotásokat is létesített, hatalmasan dolgozott kartonokat, mely eszméket kifejező olajfestményeket. Ily művein nem egyszer politikai és bölcséleti tendenciák nyertek genialis kifejezést. Máskor az allegória erőteljes költészete szólalt meg. Ezeket látszik, hogy mennyire

sajátos gondolkozásu, önálló szellem, mily határozottan kifejlődött művészi egyénisége.

A *„Hulló csillagok”* is ezek közül valók. Allegória, melynek tárgya, feldolgozása, megfestése egészen Zichy legbensőbb azelleméből ered; tökéletesen kifejezője lelkületének és modorának. Költészet, báj, erő és misztikus színek együtt vannak e nagy festményen. A *„Hulló csillagok”* négy női alak, fent a magas ætherben, a hol az örökké való csillagok tündökölnék, abban a fényes másvilágban, mely azonban — úgy tetszik legalább — még sem oly idegen e földtől, hogy hulló csillagaival, tüzes meteorjaival meg ne látogatná. A lehulló csillag, a kilobbanó láng, mely estében még egyszer végig cikázik, hogy aztán elmúljon örökre, vajjon a mulandóság örök törvénye-e, mely az égboltozatra is rá van írva, vagy tragédia, minőnek a föld is hazája? A halál vagy a bukás ez? Az elkárhozott angyalokról tudjuk a szent legendát. A hulló csilla-

gokról pedig a földiek vettek jelképi példát, földi csillagokhoz, melyek megszűnnek ragyogni.

Az ég csillagai a halandóság legszebb alakját öltik fel, a mint fényök homályosulni kezd. Így festette le a művész a *„hulló csillagokat”*. Három női alak összefogózába lebeg. A negyedik éppen most hullt ki közülök és a mélységbe zuhan alá. Alakját kezdi elnyelni a sötétség, csupán a bágyadt, kékes fény világít még rá, melyet a feje fölött ragyogott csillag utolsó, kilobbanó tüze hagy maga után, kénköves sziporkákban olvadván el, mint a hogy estende látjuk lefutni az égboltról. A másik három női alak feje fölött még ott tündököl a csillag, különböző színben; kékes zölden az egyik, sárgás fényvel a másik, a harmadik pedig vöröslőn, mint a meteor. Változó és fogyó fények, melyek közül a legmelegebb és ragyogóbb a legfelső. És a mint a három csillag különböző fényű, az alakokban is különböző érzést támaszt a bukó angyal, ki az ő sorukból szakadt ki. Az egyik ijedten nyújtja utána karját, mintha föl akarná emelni. A másik a társa vállán nyugvó karjával takarja el arcát a látványtól. Jövendő sorsát sejtí-e? A harmadik is részvétellel tekint alá. Mind a három alakra a saját maga csillagának fénye szórja a világosságot, mint különböző bengáli tűzek; a hulló csillag fénye pedig olyan, mint a rakéta, a sötétséget hasítja át. E színek nagy hatással oszolnak meg. A három alak valódi grácia, báj és szépség, s a fejüket övező fény túlvilágivá teszi a csoportot. Poétikus hangulat, misztikus hatások emelik az illuziót. Figyelmünk le van kötve, s a kép eszmélkedővé tesz. Vajjon az égbeli magasságban, vagy földi örvény fölött lebegnek ez alakok? Mindegy, végtelen mélység számít rájuk, mint áldozatokra.

A rajz tisztasága, szépsége pedig egyenesen fiatal festőinknek szól. Ezek az alakok tökéletesebbek, mint a minőt modellek után lehet venni. Ezeket a plasztikus érzék alkotta így. Szépségök oly teljes, hogy méltán foglalnak helyet a csillagok közt.

Lotz Károlytól az operaszínház nézőterét ékesítő *„Olympus”* kis színvázlatban van meg; körben festve, mint a milyen alakja a színház mennyezetének van. Olymp istenségeit külön-külön csoportokban mutatja, mindenik csoportot emelkedő, nagy lendületben, mintha a magasba törnének. A kép nagy mozgalmasságát, sok alakját, gyönyörű cso-

Hulló csillagok. Zichy Mihálytól.

portozatát a kicsiny vázlat is megismerteti, de az alkotás kitűnőségének megismerésére az impozáns eredetit kell látni a maga helyén.

Benczúr Gyula nagy emlékképét, mely az első magyar általános biztosító társulat alakuló gyűlésén (1857. júl. 15.) együtt volt férfiak vonásait örökíté meg, annak idejében közöltük, mikor e derék társulat negyedszázados ünnepét ülte meg. Ez alkalomra festette e nagy képet a társulat is, nemcsak saját intézete történetének nevezetes monumentumát adván át művészi emlékekben a késő időknek, hanem jeles hazafiak arcképét is. Se Deáknak, se Eötvösnek kifejezőbb, hitebb arcképe nem jelent meg addig, mint e festményen. A képnek most a középső részét közöljük, jóval nagyobb alakban, mint mikor az egész emlékképet bemutattuk, 1883-ban, lapunk 13-ik számában.

Horovitz Lipót nevét meglepő közvetlenségű, egész jellemet kifejező arcképek teszik emlékeztetéssé e tárlaton. A korábbi években többször találkozhattunk vele, az utóbbi években már nem. Lengyelországban, Varsóban telepedett meg. Az országos kiállításon tudtuk meg, hogy ő benne is mily jeles művész növekedett. *„Az első szülött”*, melyet haza küldött festményei közül adunk, szintén megmutatja arcképiró virtuozitását, s ezen kívül a gyöngéd, diskkrét előadást, melylyel e vonzó csoportozatot festette, kifejező melegséggel, idylli lágyassággal.

Az előadás biztosságát, a festészet bevégezett technikáját, a tárgy distingvált előadását szemlélhetni Liezenmayer Sándor *„A tavasz”* című viselő festményén. Egy gyermek-leány, városias modern öltözetben, mohó örömmel azedi ölébe a mező virágait. Mellette virágzásban dús barackfa. Éppen annak egy galyát töri le most. Csupa virágzat körulte minden, s a gyermek viruló arcán is az ártatlan öröm.

Vágó Páltól *„A gyík”* egyike a legjobb hatású életképeknek. Megfestésén látszik, hogy jó iskolában van, Munkácsy mellett és Párisban. Széles és erélyes ecsetkezelést sajátított el. A leány, ki az ér mellett egyszerre egy gyíkot pillant meg, s kissé félre húzódva előle, éppen annyi kíváncsisággal nézi a fürge állatkát, mint a mennyi tartózkodással vonul el tőle, jól rajzolt, könnyűséggel festett alak, a tájképi rém pedig a magány hangulatával övezi a jelenetet és a festő elrendezési és színhatási érzékének nem közönséges fokát árulja el.

Az elsőszülött. Horovitz Lipóttól.

A képzőművészeti társulat tárlatain senkivel sem lehetett annyit találkozni, mióta e társulat fennáll, mint Telepy Károlylyal, hanem csak személyével. Ernyedetlen buzgalmu titkára volt évekig e társulatnak, most pedig a műcsarnok igazgatója. Minden kiállítást, a mi csak volt eddig, ő rendezett. Az ő feje fő attól, hogy minden festő jó helyet kapjon, neki kell kitalálni a megnyugtató okokat, ha mégis csak rossz helyre kerül egyik-másik festmény, s ő tudja teljes meggyőző erővel bebizonyítani, hogy voltaképpen az a bizonyos hely az egész csarnokban a legjobb. Ő méri ki a képek helyét már régen, olyan önfeledozással, hogy magának nem is igen hagy. Csakis így történhetett meg, hogy egyik kiváló tájfestőnk, éppen maga Telepy, oly ritkán szerepelt festményeivel a kiállításokon. Csakis miután oly hosszú ideig gyakorolta azt az önmeztagságot és bebizonyította, hogy ő ugyan ki nem szorít senkit, kezdett az utóbbi időkben szintén beállni a sorba, egészen megijedve a nagy kö-

Extra passzió. Roskovich Ignácztól.

zörség számára, mely azonnal az ifjú szép remények közé sorozta. Az ősi műtárlatból egy szép képét, melyen a Szamos eredetének regényes, sziklás völgyét festette le, a király vette meg. Most is két sziklás tájkép van tőle, a természet mély hangulatának szép tükröi. Az egyik az erdélyi határhegység, Predealról tekintve, másik pedig, a melynek másolatát közöljük: „Reszlet a magas Tátrából” zuhogó patakka.

Roskovich Ignácztól, ki mint egyházi és genre-festő szerzett magának gyorsan elismerést, ki tünő ötletéről tanuskodó kis életképvonja magára a figyelmet. „Extra passzió” címet adott neki a művész. Fiatal festőt ábrázol, a ki az erdőbe ment természet után festeni, ott aztán meglát egy fa odvában valami kopott szent képet. Meg nem állhatja, hogy föl ne kuszszon oda, és ki ne javítsa a megrongált, fakó képet. A szellemes ötlet ügyesen is van megfestve.

MAGYAR DALCSARNOK.

Ez év bizonynyal a szerencsésebbek közé tartozik a főváros életében. A gyarapodás tetemes és sokféle. Némelyek félnek is egy kis visszaeséstől, a mi olytén hangulatot keltethet, mint a minő a nagy éji tivornya után veri le az embert lábairól, melyekkel sokat tánczolt.

Pedig az sem lehetlen, hogy ez a sebes gyarapodás egy darabig állandó lesz. Hát ha éppen most lépett be fővárosunk az arany életkor ama legszebb éveibe, a mikor az ifjú néhány évig rohamosan nő és untalan kinő a gunyáiból, s ennek következtében igen gyakran kénytelen új ruhát csináltatni?

A következő tíz év alatt épül föl a királyi várak, az új országház, a Lipót-templom, a miniszteriumok s egyéb nagy hivatalok középületei. Mindez annyi új munkás kezét igényel, annyi pénzt hoz forgalomba, az ipart, a műizlést oly mérvben emeli, hogy szinte fölér egy állandó kiállítással.

A természet legjobban fizetett asszini téren. Egyszerre három csarnokkal több, a hol az előadás

nyelve magyar. Ezek közül egy csak afféle énekes mulatóhely, a melyben az előadás művészete igen csekély részét teszi a változatos és igen is tarka, különböző nemű mutatóványokból összeállított programmnak. De azért ne kicsinyeljük ezt se fölöttébb, mert ez ma már nélkülözhetlen tartozéka a nagyvárosiasságnak, és kivált nálunk magasabb, fontosabb hivatást teljesít, noha pedig meghonosítása sokkal nehezebb, mint a nyugati kultúra bármely más nagy központjában.

Ha a színházakat hazánkban nemcsak izlésnemesítő, de magyarosító intézményeknek e-kintjük kezdet óta, és pedig jogosan: bizonyos, hogy a mi a magyarosítást illeti, e földadatnak a vidám műzsa sokkal nagyobb sikerrel tehet szolgálatot, mint fenségesebb nővére, a tragédiáé.

A vidámság vonzóbb, az egészségre jótékonyabb, és a szaporaságnak leghatékonyabb föltétele. Nemcsak nyelvtani, de fizikai értelemben is képes növelni a nemzet létszámát. Nemcsak az állatvilág, de az emberi társadalom képe is azt bizonyítja, hogy a fürge, vig, könnyűvérű kedélyes fajok szaporák, és egyre jobban terjeszkednek a hallgatag, nomád fajok rovására.

És a nagyvárosok természete, egyhangú, egyalaku foglalkozása hozza magával, hogy valami mesterséges uton pótolja azt, a mit a vidéken a szabad természet ezernyi bája nyújt a munkás kedélyének. A pacsirtát, a csalogányt, az égbolt „vándorszínész-felhőinek” kifogyhatlanjátékát legalább emberi utánzásban élvezhesse a nap fáradalmait után.

A nagyvárosiasság legkizárólagosabb és tán legfőbb báját a színházi látványosságok képezik. Hogy itt egy házmaster, egy hordár, megtakarított egy-két forintért föltalálhatja azt, a mi egy Rotschildnek vagy Esterháznak milliókba kerülne, ha azt az ő falujában akarná élvezni. Miről beszél legtöbbit a vidéki ember, ha a fővárosból haza, övéhez tér? A színházi előadások csodáiról, különféle természeti, művészeti tárlatokról, a jeles színészekről, a kiket ott láttott és évek múlva folyton emleget.

Nem tulajdonítunk meg nem érdemelt fontosságot irodalomnak, művészeteknek. Tudjuk, hogy nem ők — illetőleg nem közvetlen ők nyerik meg az auszterlitzi, jenai csatákat. De ők teremtik azt a műveltséget, azt a szellemet, mely viszont szüli a nagy hadvezéreket, államférfiakat; ők teremtik azokat az erkölcsöket, melyek nagygyá, azt az izlést, mely vezérré teszi és a többi fölé emeli az illető nemzetet.

Kisebb számú nép is lehet nagygyá, sőt sokkal nagyobb számú népek irigylése és csodálata tárgyává, ha mintává tud válni a világ előtt izlésében, sőt még annak kicsapongásaiban is. A párisi café chantant-ok, mabille-ok bizonynyal nem képezik a francziák legfőbb büszkeségét; de van-e kétségtelegebb bizonyítéka a franczia szellem és modern műveltség uralkodó voltának, mint a körülmény, hogy még nem rég is, ha a legelőkelőbb idegen Párisba ment, el nem mulaszthatta e barlangokat is fölkeresni, hogy ott lássa, mi a különbség egy finomult és egy bárdolatlan nép — durvasága között? Hogyan tud e nép kedves malacznak látszani a — diáknő szerepében is.

Elevenné, tarkává, vidámmá, univerzálissá igyekezzünk tenni fővárosunkat, a hol minden föltalálható legyen és pedig lehetőleg a legjobb, legkedvesebb minőségben.

Az elegység már megvan. Utcáinkon éjfél után 2 óraker is csörömpöl a lovasuti kocsi, holott Bécs és a nagy német városok nappali képe is nehezkesebb, merevebb. De ha mi többet kurjogatunk, a németek, angolok, francziák, kiváltképpen olaszok többet nevetnek. A komikumban ez idő szerint kissé gyöngék vagyunk. Pedig éppen most lenne rá legnagyobb szükségünk.

A német zengerájokat nem tolhatjuk ki mással, mint jó komikai előadásokkal. Mert aránylag még ez volna a legolcsóbb, a hol tudniillik ez a nemzet geniuszából bőven kikerül.

A magyar dalcsarnok nagy lábon van berendezve. Belepti díjai magasak és mégis — olcsók. Eddigélé majd mindig teli volt, de úgy tetszik, még ez esetben is alig hoz biztató nyereséget. Mutatóványai nagyrésze igen költséges. Csodaszerű tünemények, minő Ira Paine, óriási térfogatu szinkörökbe való, melyek legalább is huszszorta nagyobb közönséget fogadhatnak be. Solymosi igenis „fönn” kezd; programja

majd csupa luxuscikk; a román, olasz, franczia énekesnők, komikusok igenis kitünők, személyzete drága és majd akkora, mint a mekkora közönséget a csarnok befogadhat.

A komikum is isteni adomány, mint a lángész egyéb alkotó képessége. Hugo Viktor szerint jó verset írni vagy igen könnyű, vagy lehetetlen. A hol nincs, ott ne keress. De azt hiszem, hogy a hazában találhatók volnának jó komikusok, csak fölül kellene emelkedniök az előítéleten, mely nálunk a német zengerájok mocskos műzsája által hitel-vesztett dalcsarnokok iránt nyilvánul. Egy ily tágas vendéglői csarnok telt nézőterén, nagy közönség előtt játszani talán hasznosabb úgy az illető művészre, mint a nemzeti ügyre, és tán dicsőségesebb is, mint színháznak nevezett szomorú kongó teremben üres padok előtt aratni szabadjegyes nézők platonikus dicséretét.

Íróknak és igazgatóknak azon kellene lenniök, hogy élczelő kupletek helyett inkább a társadalmi élet tövéről metszett nevetséges alakok parodiáival mulattassák a vacsora mellett jól hangolt közönséget. A legjobb élezel elég egyszerű hallani, vagy akár olvasni. De egy-egy oly sikerült, balhatatlan alakot, minő volt egy időben a bécsiek „Schöne Mayer”-je, vagy a „Kardalnok” Levassortól, tiszsz egymásután is meg lehet kacagni.

És ez mégis olcsóbb volna, és megvolna némi erkölcsi tanulsága és a mellett az efféle szöveg harapózik gyorsan, mint a fűtőtűz és magyarosít.

A magyar népdalban, tánczban annyi báj van, hogy gyöngébb művészi erővel előadva is hatást kelthet.

Igy például a női énekkar által előadott, s arcz- és kézmozdulatokkal kísért népdalokat mindig szívesen halljuk.

A kellem nem annyira az előadók művészetében, mint inkább csak ifjúságukban és magában a magyarságban van.

A Lengyel József és Schiff Sarolta által előadott kettes elénk varázsolja a magyar alföldi népetlet költészetét és faji önszeretetünk hurját rezgeti. A férfiban szép, erős, igazi magyar bariton hang, a nőben kevés hang, de nem csekély természetes báj rejlik. A magyar ruha jól áll arczához, de ha csizmájának szára rövidebb, vagy egyáltalában nem is lenne szára, a nyereség az ő és a közönség részéről kölcsönös lenne.

A csizma, igaz hogy magyar népviselet, és erről ő nem tehet; de ez az az öltözetdarab, melynél a nőiségnek kerülhelhellenebb, bántóbb ellentétét képzelni egyáltalán lehetetlennek vélem. Csak akkor tarthatnók érthetőnek, ha a magyar nők a legrutább lábakkal bírnának, holott pedig éppen ellenkezőleg áll. A csizma a nomádság egyenruhájának legjellemzőbb darabja. Kultúra-nemzeteknél sem a jelenben, sem a múltban még a férfiaknál sem divott mint polgári viselet; csak a vadász, e legkezdetlegesebb és ember és a lovasság használja itt-amott, az egész művelt délnyugat még vadászaton is inkább a fölkapcsoló szárharisnyának ad előnyt.

Vigyázzunk, hogy a magyarból csak azt mutassuk, a mi benne határozottan szép, vonzó és a modern nyugoti szemben is hódító lehet. Minden magyar írónak, művésznek, hogy nemzetének használhasson, a modern izlés érzékével és a nyugoti kultúra látkörével kell bírnia. Különben a helyett hogy előre vinné, hátra viszi népét és szegénybe hozza.

A ballet, mostani minőségében, leggyöngébb oldala a dalcsarnoknak. Ennek tagjai már csakugyan nem vesztenének, ha övig érő csizmaszárt huznának...

Martens macska-duettje még az 1870-iki évből ismeretes. Ugy tetszik ő volt az, a ki ugyanakkor a tiroli énekeseket is parodizálta. És ez utóbbi darabja még genialisabb alkotás volt, mint a macska-duett, mely végre is csak egy, igaz hogy szerencsés ötleten alapszik. A Taciano román nővérek közt a legkisebb hét éves, alig magasabb a sugólyuknál, de 17 év érettségével és nyugalmával dalolja a „Kőrösi lányt”.

Az ajtót az Osrani család teszi be. Bohózkodásuk kacaját idézhetne a siralomházban ülő ember ajkaira. Ósdi fölfogás megvetéssel tekint le az ilyen bukfcenező bohózkodásra. Pedig sokkal nehezebb ez és dicsőbb is mint a — fajankóság...

VAJDA JÁNOS.

NÉPDALAINK PÁRISBAN.

Már vagy tizenkét éve annak, hogy *Bartalus István* barátom «101 magyar népdal»-át forgatván, — jól esnek a hazai hangok idegenek között, de meg a gyűjtemény maga is sikerült, — azon eszmére jöttem, hogy a magyar zene terjesztésének szempontjából, mely életcélként lebeg mindig előttem, nem volna tán fölösleges hasonló gyűjteményben terjeszteni a polgárosult világ elé népdalaink legjavát! A cigány zenekarok előadásai után ismerik ugyan már Európaszerte nagyobb részöket, *Liszt Ferencz* «Rhapsodiái» is meghonosítottak belőlük néhányat a hangverseny-termekben, de a nagy közönség még sem hatoltak el, mert naiv egyszerűségükben vagy éppen lefordított szöveggel soha sem jelentek meg eddig külföldön.

Meg levén győződve, hogy minden igazi zenész és műkedvelő, kire a magyar zene mindenütt magnetikus vonzerőt gyakorol, hévvel fog felkarolni egy ily magyar népdal-gyűjteményt, rögtön munkához fogtam s kísérletképen kilencz népdalt alkalmaztam énekre, zongora kísérettel.

Természetesen főtörekvésem az volt, hogy dalainkat az idegenre nézve hozzáférhetőleg tegyem le, s ezért is figyelmemet különösen a korjambus mérték (— — —) elsimitására fordítottam, mert zene-tanári tapasztalataim folytán jól tudtam, hogy azt egy nem-magyar vagy igen élesen vagy döcögősen adja elé. Ennek az indogermán népek prosódiajától elütő prosodiánk az oka. Ugyanis az áriai nyelvekben a hangsúly mindig összeesik a hosszú szótagokkal, ellenben a magyarban mindig az első szótagon van, ez pedig igen gyakran metrikailag rövid. Ebből kifolyólag azután a magyar zenében sokszor két hang közül, melyeknek egyike hosszabb a másiknál, a zene elmélet minden alapelve ellenére, a rövidet kell hangsúlyozni, ha e rövid alá a szövegben a szó kezdete kerül. A magyar zene-kedvelők megnyugtatóására megjegyzem, hogy ez *elsimitást* nem eszközöltem zenénk eredeti jellegének megcsorbitásával, s eljárásom mellett beszél minden esetre az a körülmény, hogy népdalainkban az első vers prozodiája úgy szólván soha sem egyezik meg a következő versek prozodiájával, melyeket a magyar énekes nem is énekel azzal a rhythmussal, minővel az elsőt énekelte, mert a vers-mérték módosulván, lehetlen volna egy rövid hangra hosszú szótagot, vagy megfordítva hosszúra rövidet énekelnie. Ugy gondoltam tehát, hogy egyrészt az idegenekre való tekintetből, másrészt saját következtetésünk folytán megbocsátható lesz oly rhythmikai átlagban állapodni meg, mely megkönnyítendi a magyar zene megérthetését, a nélkül, hogy a mi speciális zeneérzékünket sértene.

Ezenkívül két szabadságot engedtem meg magamnak: hogy a kontrás cigány harmóniai képzettségére emlékeztető akkordos kísérettől eltérőleg, hangulatos, független kísérletet alkalmazzak, s hogy néhol két dalt egy kikerekített egészbe fűzzek, ha a dalok külön-külön nagyon igénytelenek volnának (így lett a földolgozott kilenczből hat). Idegenek előtt újításaim csak a dalok értékét növelhetik s nem tesznek feltűnőnek, miután ők a cigány bandák hangszereléséhez nincsenek hozzá szokva, a két dal szövegeinek eshetőleges összefüggetelenségét pedig a fordításban könnyen ki lehet egyenlíteni.

A «kóstoló»-nak szánt feltűzatznyi magyar dallal azonban nagy meglepetésemre több kiadónál felsültem. «Nem érdekli ez közönségünket» volt mindnyájuk válasza, bár a dalokat magukat szépeknek is találták. Elképedtettem a hideg fogadtatás által, kis gyűjteményemet kiadatlan műveim mellé a fiókba zártam, honnan csak akkor került elő, ha valamelyik udvarias művész, ismervén gyöngémet, belőle néhányat itt-ott előadott.

A mult telen végre megsokálva hangjegyeim szemrehányó hallgatását, a híres ének-mesternek, *Marchesi* asszony férjének, ki maga is zeneszerző s e mellett költő s fordító is (ő fordította le a többek között olaszra Wagner «Lohengrin»-jét) azon ajánlatot tettem: nem lenne-e hajlandó az általam átírt magyar népdalokat átnevezni, s ha tetszenének, olaszra fordítani? A véletlen így akarta, hogy *Marchesi* ur ép akkor ne legyen annyira elfoglalva, mint rendesen lenni szokott, neje iskolájával — hová a világ négy sarkáról gyűlnek tanítványok, — hangversenyei-

vel, — hol a párisi legelőkelőbb körök képezik a közönséget, — minőfogva ajánlatomat készséggel elfogadhatta s feladatát gyorsan megoldhatta.

Jó olasz szöveg birtokában már erősebbnek éreztem magamat, midőn pedig a dalok meghallgatása után *Marchesi* asszony megígérte, hogy azokat tanítványai között terjeszteni fogja, egészen biztos voltam a végleges sikerről, s így emelt fővel kezdtem újra látogatásokat a kiadók-nál. Most más ellenvetésük volt: miután az első dalt hálából *Marchesi*-nének ajánlottam, megijedtek, hogy a hírére feltékeny kartársak a vállalatot nem fogják pártolni! Hosszas keresés után végre azonban mégis zöld ágra jutottam; találtam kiadót, a *Durdilly*-céget, mely az összes külföldi nagy kiadók párisi képviselője s egy internacionális üzletre a legalkalmasabb. Ekkor...

Ekkor egy váratlan akadály gördült elém a francia fordítás képében!

A francia nyelvben ugyanis nincs metrum, csak hangsúly van; ezt pedig a mi rhythmusaink keretébe erőszakolni lehetetlenség. Újabb közeputat kellett tehát keresnem s megengednem, hogy egy ütenyben a magyar négy szótagnál több vagy kevesebb is fordulhasson elő. E változtatásba nagyon nehezen egyeztem bele, de három-négy francia költő felkeresése után beláttam, hogy a francia fordítás más módon nem történhetik meg. A fordító, *Verdur* ur egyébiránt nagyon kielégítőleg felelt meg köteletségének.

Hátra volna még elmondani, hogy mily soká tart itt a sok megrendelés miatt a vésés, a ki-nyomatás, hogy az első dal körül tett tapasztalatok folytán a következőket kénytelenek voltunk Lipcsébe, a híres *Breitkopf*-cézhez küldeni, hogy még mily nagy munkába kerül majd a gyűjtemény kibocsátása, mennyi reklám, lőtás-futás, idővesztegetés kell hozzá! De végre is a dologban a lényeges az, hogy most Párisban francia és olasz szöveggel magyar népdalok jelennek meg — az első «Jegenyefa tetejében» — ily czim alatt: «*Chants de la Hongrie. Mélodies populaires magyares*».

Kétséget sem szenved, hogy azon haladás, melynek a magyar nemzet jelet naponként adja, előnyös befolyást gyakorolt a jelen szerény kísérletre is: Magyarország tevékenységénél, munkásságánál fogva jó hirt biztosított minden termékének.

Valójában tehát az itt kiadott magyar népdalokat a budapesti szép kiállítás egyik szellemi osztályának kell tekinteni: ha amannak fényes sikereiből ezekre is háramlik valami, minden fáradság busásan meg lesz fizetve!

BERTHA SÁNDOR.

AZ ORSZÁGOS KIÁLLÍTÁSRÓL.

Lajos bajor királyi herceg és neje, Mária Terézia hercegnő Alesthon, József főherceg családjánál voltak látogatóban s e hó 7-ikén jöttek onnan a fővárosba, a kiállítás megtekintésére. A királyi pavillonnál fogadták őket, aztán a műcsarnokban a képzőművészeti és régiségi kiállítás megtekintésével kezdték meg a szemlét. A hercegi pár teljesen bírja a magyar nyelvet, s a fölvilágosítások többnyire magyarul történtek. Nagy figyelemmel néztek meg mindent. A mezőgazdasági kiállítás gazdagsága nagyon meglepte Lajos herceget, a ki meg is jegyezte, hogy a mit az iparcarnokban látott, ott-hon is van alkalma látni, de a miket itt lát, azt csak Magyarországon lehet föltalálni. A halászati tárgyakat Herman Ottó mutatta be a hercegi párnak, ki midőn német nyelven kezdé magyarázatait, a hercegnő megjegyezte: «Mi értünk magyarul is», erre Herman Ottó magyarul folytatta magyarázatait. Villásreggelire a Dobos vendéglőjébe tértek be, aztán folytatták a szemlét a keleti pavillonnál, a horvát osztályban; végül a honvédelmi minisztérium és a vörös-keresztgyelet csarnokában időztek. Másnap délután ismét megjelentek a kiállításon, s a vörös-keresztgyelet kiállítását újra megtekintették, mert a herceg nemcsak érdekesnek, hanem mintaszerűnek találta. Az egész délutánt a kiállításon töltve, este felé Dobosnál érkeztek, s aztán a korzón időztek. Esti 8 órakor hagyták el a kiállítást. Csütörtökön utaztak el Bécsbe. Lajos herceg királynéknak nagybátyja.

A bolgár fejedelem látogatása. Battenberg Sándor herceg, Bolgárország fiatal fejedelme, másfél napot töltött Budapesten a kiállítás megtekintése végett. A fejedelem Londonba utazik, fivére lakodalmára, ki Viktória legifjabb leányát, Beatrix hercegnőt veszi nőül. Sándor fejedelem e hó 8-án reggel 6 órakor érkezett meg, s az indóháznál a bolgár konzulon kívül gr. Zichy Jenő és Török János rendőrkapitány fogadták. A «Hungária» fogadóban csak rövid pihenőt tartva, már tizedfél órakor a kiállításba érkezett, Riedesel főmarsall és Topesilestov titkár kíséretében.

A királypavillonban, hol a kiállítás fő tisztviselői fogadták, beírta nevét a díszes emlékalbumba. A szomszédos műcsarnok kiállítását nézte végig először. Később Bedekovich horvát miniszter is csatlakozott a kísérethez, majd pedig Ráth Károly főpolgármester. A nagy iparcarnokban hosszabb időt töltött és Fischer majolika-kiállításából több tárgyat vásárolt. A főváros pavillonjában Ráth főpolgármester megszolgált magyarázatokkal. A fejedelem részletes nézete a nagy lovas kaszarnyát feltűnő min-tát, Rauscher tanárnak csak az utolsó napokban kiállított festményét, mely Budapestet madártávlatból mutatja. A fejedelmi vendéget a főpolgármester bevezette a pavillon külön termébe, hol süteményt s hazai borokat szolgáltak fel. Sándor fejedelem itt a legvidámabb hangulatban társalgott, megjegyezve, hogy Londonból visszajövet ismét meglátogatta a kiállítást s megvesz több tárgyat, mely nagyon megtetszett neki. Innen a háziparcarnokba ment, hol Schnierer Gynláné, Herich Károlyné és Bartóky Lászlóné urnák kalauzolták; aztán az oktatásügyi és mezőgazdasági csarnokokat tekinté meg, melyeknek gazdagsága fölött bámulatát fejezte ki. Déli egy órakor villásreggelire ment a Dobos-vendéglőbe; kíséretén kívül még gróf Zichy Jenő és Ráth Károly főpolgármester voltak a reggelihez hivatalosak. Délután a fejedelem fővárosunk nevezetességeit tekinté meg, aztán a Margitszigetre hajózott s ott ebédel, este pedig a gypju-utcai színházba ment, hogy Blaha Lujza asszonyt hallgassa meg az «Eleven ördögben». A színházban nagy közönség volt s a fejedelem, gróf Zichy Jenő társaságában, az udvari páholyból nézt; végig a második felvonást, ismételtén tapsolva Blaha Lujza asszonynak. A fejedelem e hó 9-én reggel a Margitszigetet látogatta meg, aztán délelőtt a villámvonattal Bécsbe utazott. Melegen bucsuzott el a pályaudvarban gr. Zichy Jenőtől és Ráth Károlytól, s nagy dicsőréttel szólt Budapestről és a kiállításról, reményét fejezvé ki, hogy Londonból visszatérve, még újra itt időzhet.

Francia vendégek Budapesten. Szemere Attila, ki a magyar írók és művészek társasága nevében Párisban járt, meghívni Budapestre a francia írókat, első sorban *Türr* tábornok támogatását kérte ki, a ki a legnagyobb előékenységgel teljesítette ebbeli kívánságát. Meglátogatta ezután *Lesseps* Ferdinándot, a párisi magyarfogadó bizottság egykori elnökét, ki megígérte eljövetelét és elvállalta a kirándulók vezetését. Érintkezésbe lépett továbbá a Párisban időző összes kitűnőségekkel, kik közül számosan ígérkeztek, úgy, hogy a kiránduló társaság 40—50 tagból fog állani. Ezek közt vannak: *Dumas, Claretie, Ulbach, Prott Mario, a Gaulois, Figaro, Journal des Débats, République Française* stb. lapok képviselői, néhány művész. u. m. *Gouzien, Guerard, Massenot* stb. A társaság ang. 7-én indul el Párisból; Budapest és a kiállítás megsejmlélésére négy napot szentelnek, aztán kirándulnak a Tátrába, a dobsinai jégbarlangba és valamelyik alföldi városba.

Villamos vízmérő. A közlekedési minisztérium pavillonjában egy villamos vízmérőre kezd a figyelem fordulni. A komáromi Schmidthauer mérnök talál-mánya ez, mely villamos összeköttetésben áll a Rudolf-rakparttal s két hét óta pontosan méri a Dunavízállását. A finom szerkezetű elmés műszert Kada Mihály alpolgármester is megnézte s kiállításba helyezte, hogy alkalmazni fogják a városházán, hol szintén szükség van a dunai vízállás pontos adataira.

Erdélyi paraszt-butorok. Erdélyi specialitás látható pár nap óta a pótkiállítási pavillonban. Az erdélyi paraszt-butorzatnak kicsinyített kiadása ez, eredeti formájú és festésű székek és asztalok, kis gyermekek számára. Brassóbol Lexen E. nagyiparos állította ki.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Adalékok Borsodmegye népiskoláinak történetéhez, kapcsolatban a megye és Miskolcz város tanügyének jelen állapotával, írta Ballagi Károly borsodmegyei tanfelügyelő.

Ügyszeretettel készített munka ez, mely nemcsak statisztikai adatokban ad számot, hanem leírja valamennyi iskolát, s minden falu iskolai viszonyait.

Nem csupán egy évről, nem is csak a jelenről szól, hanem a múlt beszerzett adataival is tájékoztat a haladásról vagy hanyatlásról. Bevezetőleg az egész megye népoktatásügyi történetét előadja, s ebbe foglalvák a kormány által nyújtott újabb segélyek és tett intézkedések is. Erre következik betűsoros rendben az egyes községek, városok iskolai állapotának feltüntetése, mindeniknél kiemelve a tankötelesek száma, a felekezetek aránya, aztán megírva az iskolák történetét, berendezése, vagyoni helyzete, a tanítók fizetése, s mindaz, a mi kellőleg tájékoztathat. Végül összegezve a részletes adatok. Ezek szerint a megye közel 200,000 lakosságában tanköteles gyermek volt az 1884—85-iki iskolai évben 31,033, iskolába járt 23,954, tehát majd 23 százalék maradt oktatás nélkül, de ez is jelentékeny javulást mutat az előbbi évekhez. Csak 9 helységben és 11 pusztán nincs iskola; van iskola 172 községben és 7 pusztán. A tanítók száma, a miskolci ovodát és női ipartanulmányt is beleszámítva, 385, ebből 26 nő. A 116 oldalra terjedő kötet Forster miskolci nyomdájából került ki, s ára 1 frt 60 kr.

Évkönyv. A szepesmegyei történelmi társulat, mely 1883. december havában alakult, *Demkó Kálmán* szerkesztésében *Évkönyvet* bocsátott közre, melynek tartalmát az egyleti ügyeken kívül a megye történetére vonatkozó és gondosan feldolgozott adatok képezik. Az egyletnek 2 frt-évi díj mellett mintegy másfél száz tagja van. A társulat elnöke gróf Csáky Albin főispán, alelnökei Szönyey Kálmán, Lőcse város polgármestere és dr. Vajdovszky János címzetes kanonok. Az *Évkönyv* közleményeinek sorozata méltón kezdődik Wagner Károlynak, a Szepesség története múlt századi jeles buvárának életrajzával, Babura László tollából. Ezt követik Weber Samuól, Münnich Sándortól, Hradszky Józseftől, Bartal Andortól, Schönviszner Jánostól, Philippi Jánostól egyéb történelmi fejtegetések. *Demkó Kálmán* pedig összeállította egy terjedelmes és kimerítő lajstromban a Szepesség történetére vonatkozó, eddig szétszórtva megjelent értekezéseket. Az *Évkönyvet* Reiss nyomdája csinosan állította ki Lőcsén. Igen alkalmas eszköz arra, hogy az egyesületről minél több tudomást szerezzenek, és pártolásban részesítsék.

A m. tud. akadémiai értekezésekből két füzet jelent meg. Egyik Volf Györgynek *Kiktől tanult a magyar írni és olvasni* című, önálló buvárlaton alapult, becses dolgozata, mely a régi magyar ortográfia kulcsát fűrkészi s czáfolja Asbóth Oszkárnak egy akadémia felolvasáson tett és nyomtatásban is megjelent amaz állítását, mely szerint a magyarok közt először a cseh térítőik torjesztették volna az írást és olvasást. Arra az eredményre jut, hogy mivel a mi ortografiánk, mint a nyugati keresztény népeké általában, csak a latin alapján fejlődött, írni és olvasni is csak azoktól tanulhattunk, kik latin mestereink voltak: a velenceze-vidéki olaszoktól. A 87 lapra terjedő munka ára 50 kr. Másik a Gothard Jenő munkája: *Az 1884-ik évi megfigyelések a herényi asztrofizikai obszervatóriumon.* Van benne szó az 1883—84-iki szokatlan szürkületi vörösségről is: továbbá két ábra s a Jupiter megfigyelt gömbjeiről két tábla. Ára 50 kr.

Füldői kalauz-könyvek. *Csik-Tasnád és gyógyforrásainak* ismertetése jelent meg Brassóban Pawelka Ernő orvostól, kit ezzel a fűrdőbirtokosság bízott meg. A 33 oldalra menő füzet Erdély e kies fűrdőjének történetét, fekvését, égálji viszonyait, berendezését, forrásait, azok hatását írja le a nagy közönség tájékoztására. — Megjelent továbbá: *A gräfenbergi (hideg) vizgyógyomód*, tájékoztásul írta dr. Kofrányi Adolf, gyakorló orvos Freiwaldau-Gräfenbergben, s megismertette a vizgyógyászattal, és a vízzel, mint orvosi szerrel. Kiadta Pozsonyban Drodltleff R.

Folyóiratok. A *Történelmi tár*, a történelmi társulat és a tud. akadémia történelmi bizottságának évnegyedes folyóiratából a július-szeptemberi kötet hagyta el a sajtót, a történelmi kutatók számos új adatát hozva nyilvánosságra. Szilágyi Sándor folytatja Bethlen Gábor levelezését, Torma József a zethuki grófságban, Szentkísér János a "fekete ember" (Csernoevics Nenád Iván csár) történetéhez, Bauch Gusztáv a reformáció és a tudományok történetéhez, Torma Károly Erdély XVII. századi történetéhez szolgáltatnak adalékokat; ezenkívül művelődési adatokat Thaly Kálmán, Szendrey János, Pór Antal közölnek még, stb. A kötet ára 1 frt 30 kr. Az *Ungarische Revue* júniusi számában Szilágyi Sándor ismerteti Bethlen Gábor fejedelmet, Schwicker János a statisztikai hivatal adatait dolgozza föl Budapest halálalozási viszonyairól; Péterfy Jenő pedig Görgei Istvánnak a szabadságharcról szóló könyvét mutatja be; Neustadt Lajos folytatja Magyarország tizenhatodik századbeli viszontagságairól szóló közleményét, s azt be is fejezi. Két magyar népmese fordítása is közölve van a füzetben, továbbá a tudományos egyletek üléseiről rövid értesítés. A füzet ára 50 kr. — A *Hazánk*-ból, Abafi Lajosnak sok értékes tartalmazó történelmi közlőnyéből a júniusi füzet jelent meg. Pulszky Ferencz arczképe van elől, melyhez élet- és jellemrajzot Tóth Lőrincz írt; Szilágyi István egy régi befejezetlen krónikás verset közöl a Hóra-világról; Szádeczky Lajos egy szemtanu; naplóját az 1717-iki nagyszabeni országgyűlésről,

id. Szinnyi József pedig folytatja *Komárom 1848—49-ben* című sajtát honvédnaplóját; a tárczában néhány múlt századi korjellemző okmány olvasható. — A nemzeti muzeum évnegyedes folyóiratából, a *Természettudományi Füzetek*-ből, melyeket Herman Ottó nagy gonddal szerkeszt, az ápril-júniusi kötet hagyta el a sajtót, s magyar és német nyelven számos szakszerű dolgozat van benne, valamint szép kivitelű rajzok is öt lapon.

Füzetek. *A zene az ethnografiában*, írta Czibusz Géza. A füzet a zenének a legkülönbözőbb népek közt való elterjedéséről szól; leginkább pedig vad népek daláról, zenéjéről, varázsló énekéről, hangszereiről, stb. A füzet Szegeden jelent meg. — *Titkos-, csoda- és népszerek a reklám piacán* cím alatt Nagel Ottó bizományaiból egy kis füzetet kaptunk. Irta Philatethes, ki élesen megtámadja a lapok útján hirdetni szokott mindenféle gyógyítást, titkos szereket, felülmúlhatatlan orvosságokat, önségélyt nyújtó könyveket. Megtámadja Hoff János malátacsokoládját is. Mint orvos hivatkozik tapasztalataira, melyeket e csallhatatlan és titkos szerek reklámjai alapján tett. Szól több ily szerről és néhány budapesti és külföldi orvosról. A röpirat felszólalásának czélja, mint maga mondja: utalni a ferdeségekre, és visszaélésekre, melyek az ember legnagyobb kincsével, az egészséggel, rang-, osztály- és műveltség nélkül úgy szólván megszokott közönyösséggel, szakadatlanul történnek.

Új zeneművek. A Rózsavölgyi és társa czég kiadásában megjelentek: *A cigány*, Szigligeti Ede népszínművének összes dalai, zongorára átírtá Serly Lajos, népszínházi karnagy. A füzet huszonegy dalt tartalmaz s Blaha Lujza asszony jelmezképével van diszítve; ára 2 forint. Továbbá: *A Práterben*, csárdás a *Bécsi keringő* című balletből, zongorára átírtá Sallang Bertl, ára 1 forint. — Oehl R. W. pedig *Országos kiállítási gyorspolkát* irt zongorára, mely saját kiadásban jelent meg Budapesten, ára 50 kr., s tiszta jövedelme a gyermek-kolónia-egylet javára van följárulva. Kapható a Rózsavölgyi-czegnél.

A budai színházak sorsa ismét válságba jutott. Feleki Mihlós színigazgató a várostól fölmentését kéri a szerződés alól, egészen vissza akar vonulni. Feleki tetemes évi segély mellett kapta meg a várszínházat és a krisztinavárosi színikört. De a várszínházat, melyben előbb a nemzeti színház művészei játszottak, a télen nem részesítette kellő pártfogásban a közönség. Csak Blaháné föllépte tudott vonzani. A kiállítás és nyár iránt azonban az igazgató nagy reményeket táplált. A színikör mellé kibérelte még a gyapju utczai német színházat is a nyárra 14,000 frtért. De a kiállítás nincs hasznára a színházaknak, egyedül csak az operaszínháznak van mindig nagy közönsége. Az idegen közönség, mely a napot a kiállításon tölti, elfárad és nincs kedve a távol eső színházakba, pláne a Krisztinavárosba menni. Legjobban utjába esik az opera. A fővárosi közönség pedig szívesebben tölti a nyári estét a szabadban, a kiállítás területén, mely a társaséletnek oly központjává lett, minőnek még nem volt akkora vonzereje. A budai színikörben, a gyapju-utczai színházban csakis Blaháné tud közönséget gyűjteni, de e rendkívüli munkaerővel bíró művésznő a folytonos játékokban kifáradt, és visszaszerződött októbertől kezdve a népszínházba. Blaháné nélkül, hozzá még tetemes veszteségek után, Feleki nem kíván budai igazgató maradni.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A történelmi kongresszus, mely az akadémia disztermében e hó 3-án nyílt meg, történetiróink általános érdeklődésével találkozott, s a kongresszusban megpendített és megvitatott eszmék bizonyára nem fognak eredmény nélkül elhangzani, mert a kongresszus alkotó részét éppen azok képezték, kiktől ez eszmék és elvek megvalósítására sok függ egy történetírás, mint a történelem iskolai oktatása terén. A kongresszusról első cikkünk szól bővebben. Külön még *Ipolyi Arnold* püspöknek megnyitó beszédét kell kiemelnünk, mely a *történelemről és magyar történelmi szellemről* oly élesen, oly forró hazafias érzéssel nyilatkozott. Egész nagy tanulmány az, melyet méltán hallgattak mély figyelemmel és tetszéssel.

Bevezetőleg a történetírás fejlődését jellemezte, megemlítve, hogy a történetírás a legrégibb irodalmi diszciplínák közé tartozik, de mint tudomány, a legifjabbak egyike. Majd ismerteté a különböző korszakok történelmi módszerét. Felsorolt minden módszert, kezdve az ősidők hitregéitől s vallásos följegyzéseitől, az öntudatosabb krónikások, a középkor s ujkor küzdő módszeréig. Jellemezte mindegyiknek lényegét, de nem találja kielégítőnek egyiket sem. Csupán a legújabb kor történettudományában talál két nevezetes mozzanatot, mely termékeny hatásának látszik. A *műveltség-történelmi* és a *nemzet-történelmi szempontokat*. Ellentétnek mutatkoznak, de azonos forrásból erednek s egymást kiegészíteni hivatják. Ez irányok támaszták föl a historiai tudatot, mely nem csupán a multa nézve ad biztos fokmérőt, de mérleget is nyújt a művelődés jövő fejlődésére. Ismerve

a multat, okulhatunk rajta. Mi a magunk részéről megtanulhatjuk a multból: mi az a talizmán, mely egy ezredéven át föntartá a magyar állameszmét. A mult azt feleli: nem a nemzet száma, ereje, nem is intellektualis hatalma és műveltsége, — hanem emelkedett öntudata, nemes önérzete és szabadságszeretete. Az, hogy e nemzet jó és balsorsban, a dicsőség polezán s a viszontagságok ezernyi bajai közt egyaránt fölismerie a nemzetet összpontosító állameszmét és egységét. Ezt az öntudatot, mely a kor realis irányzatai közt kihalóban van, kell élesztenünk, izmositanunk. Ez a hivatása a kultur-egyleteknek s erre kell törekedni az iskolában. Ezért kétszeresen fontos, ki vezeti az ifjúság történelmi tanulmányait. E magasztos czél vezesse a történetirók tollát is. A fejtettség mai fokán nem elég többé a hazafisi frázis és szóvirág. A történetiró dolga, megkeresni ama sajátos vonásokat, melyekkel e nemzet képes magát érvényesíteni a világ többi népei közt. Meg kell állapítani a magyar nemzet jellemét. Keresve azt a nyelv, politika, jog, társadalom, irodalom, tudomány, művészet s ipar terén egyforma buzgalommal. Tagadják bár sokan, a magyar géniusznak van sajátos típusa, mely évezredekken nevelve a nemzetet, izmosodott maga is. Hogy van s hogy a nemzet eredetisége nem csak imponált, de hódított is, azt a hazai történelem sok lapja bizonyítja. Ez eredetiség legbiztosabb eszköze a jövő boldogulásnak. Ne a merev mozdulatlanság legyen az elvünk. Ne ragaszkodjunk ridegen a multhoz, a nemzet géniusza mellett adjunk helyet a kor követelményeinek is; de az újításokat igyekezzünk a nemzeti hagyományok és aspirációk keretében alkalmazni. Ovakodjunk a szélsőségektől, túlzásoktól. Az oktanlan magyarosodástól ép úgy mint a divó analistól, mely idegen elemekre igyekszik szétbontani a magyar műveltség egészét. Jelenleg rohamos ujhódás éli nálunk világot s ez alatt tulsulyra vergődik az idegen. Ezt túrnunk nem lehet. Kizárnunk sem szabad az idegent. Nekünk erre van szükségünk s annak közénk hulló minden szikráját érvényesítenünk kell. Az idegenek fölvétele, beolvasztása századokon át csaknem hagyományos nemzeti politikává érlelődött. Régebben a beolvasztás másként történt; ma az iskola az, melynek nemzet-történelmi tanítása által az idegen elemet a nemzet testéhez kell idomitanunk s alkalmaznunk.

A középiskolai tanáregylet tizenkilenczedik közgyűlését tartotta most Berecz Antal elnöklete alatt. Nagy számmal érkeztek föl tagjai a vidékről is. Az egylet emelkedését eléggé mutatja, hogy tagjainak száma az utolsó évben százhatvannal szaporodott. A közgyűlés e hó 5-ikén nyílt meg, s több napon tartott. A közoktatási kormányt Klamarik János osztálytanácsos képviselte.

Berecz Antal elnöki megnyitója az új iskolai törvényről, mint tanügyünk hathatós elmozdítójáról emlékezett meg. Az iskolai túlterhelés kérdése, az oktatás sikerességének akadályai, a szolgálati szabályzat megállapítása lesznek a legközelebbi munkásság egyik feladatai. Az egyletre vonatkozó adatokból fölemlítjük a következőket: vagyona 7547 frt, jövő évi költségvetése 4285 frt, bevétele 4335. A közoktatásügyi miniszter az egyletet középiskolai műszótár készítésével bízta meg. Ezután Hoffer Károly igazgató olvasta föl emlékbeszédét Say Móricz főigazgatóról, ki az egylet legjelesb és legtevékenyebb tagjai közé tartozott. Másnap mind a közgyűlés, mind a szakosztályok tanügyi kérdéseket fejtegettek, s az osztályokban élénk viták is folytak. A közgyűlésen Rombauer Emil selmeczi tanár fejtegette a középiskolai oktatás sikerének akadályait. Felhozta ezek közt a társadalmat is, mely az iskola működését tulságosan a hasznosság szempontjából tekinti, másrészt megtömi az iskolát oda nem való elemekkel. Sok a nehézség az iskolai szervezet miatt is, mert inkább tanítanak, mint nevelnek. Végül fejtegette az értekező a tanároknak rejlő hibákat. — A harmadik napi ülésen Darvai Móricz értekezett arról, hogy mit várhat a középiskola a családtól, fejtegetvén, hogy a család és iskola közt szorosabb kölcsönhatás létesítésére van szükség. Pirschol Imre pedig a tanárképzésről értekezett. Végül választások következtek s elnök ismét Berecz Antal lett, alelnökök Hofer Károly és Köpesdy Sándor. Választottak öt tiszteleti tagot is s ezek: Lönhardt Ferencz gyulafehérvári püspök, Hanzély János, báró Prónay Dezső, Szász Domokos erdélyi ref. püspök és dr. Szamosi János kolozsvári egyetemi tanár. A jövő közgyűlés helyéül Fiumét tűzték ki.

A felső nép- és polgári iskolai tanítók és tanítónők országos egylete a budai állami tanítóképző intézet nagy termében tartotta közgyűlését, melyet Gyertyánffy István elnök nyitott meg tetésben részesült beszéddel. Az évi jelentést pedig Kerekgyártó Elek olvasta föl. A tavalyi bevétel 932 forintot, a kiadás 836 forintot tett. A tagdíjjal sokan hátralekban vannak.

Kerekgyártó Elek a polgári iskolák fejlődési irányairól tartott felolvasást, különösen a nőnevelést fejtegetve. Többen is hozzászóltak e kérdéshez. —

Az egyet választmányának ujjaalakításánál három nőt is megválasztottak. A felső nép- és polgári iskolákra vonatkozó felügyelet ügyében kimondták, hogy a népiskoláktól elkülönített iskolaszéket és gondnokságot kívánnak, az utóbbinak hatáskörébe az iskola külső ügyei tartozván, stb. *Krammer* József a polgári leányiskolák továbbfejlesztéséről értekezett, kívánva, hogy állítsanak fel kézi munka tanfolyamot. Ez ügyekben a közoktatási minisztériumhoz irnak át. Végül a jövő közgyűlés helyéül *Miskolc*ot tűzték ki.

Kiállítás a műegyeten. Érdekes kiállítás látható a műegyeten az intézet szaktárainak gyűjteményeiből, a taneszközökből, az egyes szakosztályok hallgatóinak munkálataiból. A könyvtári teremben van a kiállítás, s az egész nyári szünet alatt tart. Hetenkint kedden és pénteken tekinthető meg déli 1 óráig, díj nélkül. Nemcsak a szakembereket, hanem a nagy közönséget is érdekelheti a tehnikai oktatás és tanulmányok haladásának ez érdekes tárlata.

Az országos képzőművészeti tanács elnökévé *Pulszky* Ferencz ujjabb három évre kinevezetett.

Az erdélyi közművelődési egyesület tagjai közé lépett 200 frtos alapítvánnyal b. *Nopcsa* Ferencz is, a királyné udvarmestere.

MI UJSÁG ?

A trónörökös-pár e hó 8-án érkezett meg Brüsszelbe, s a laekeni királyi kastélyban töltött nap után a belga királyi párral Antwerpenbe utaztak, a kiállítás megtekintésére.

József főherczeg két fia, József és László főherczegek, nevelőjük Holdházy apát kíséretében fürdőzésre *Tátrafüredre* érkeztek. Néhány nap alatt *Klotild* főherczegnő is *Tátrafüredre* megy leányaival, *Mária* és *Margit* főherczegnőkkel.

Jóteköny sorsjáték. A *Klotild-szeretetház* és a *Mária-Dorottya-egylet* javára sorsjátékot rendeznek, s az 50 krajczáros sorsjegyeket most boesátották ki, a közönséghez intézett fölhívással együtt. A *Klotild-szeretetházban* negyven fű gyermeket ápolnak, olyan gyermekeket, a kiknek nincs szülejök, csak a nyomor és bűn fogadná őket karjokba. 1877-ben alakult alig 4000 forint tőkével. Ma már vagyona 50,000 forintot tesz, de egy jóteköny intézetnek soha sincs elég tőkéje. Elhagyott, nyomorba jutott gyermekeket ment meg minden összeg, melylyel a könyörület gyarapítja. Az egyet elnökei: gróf *Andrássy* Gyuláné és báró *Atzél* Béláné. A *Mária-Dorottya-egylet* csak most alakult az elaggott és munkaképtelen tanítónők segélyezésére. Ez az első ilyen czélú egyet. Mind a két egyet József főherczeg családjában találta meg a főpártfogóit: *Klotild* főherczegnőt és leányát, *Mária* Dorotttyát, mint patronákat. József főherczeg két bájos leánya: *Mária Dorottya* és *Margit* főherczegnők gazdagon kiállított szép nagy himzett munkát, szalon-párnát készítettek s oda ajándékozták a két egyetnek. Ezek ki fogják sorsolni augusztus 20-ikán a gyönyörű munkát. A sorshuzás a *Margit-szigeten* lesz. A két fiatal főherczegnő ajándéka nemcsak gyöngéd, hanem a legkedvesebb alakban fejezi ki, hogy saját kézi munkájokkal óhajtanak járulni a jóteköny czélhoz. A sorsjegyeket pedig a két egyet *Jókai* fölhívása mellett küldözi szét. E fölhívás, melyet gróf *Andrássy* Gyuláné és báró *Atzél* Béláné és *Jókai* Mór irtak alá, így szól:

A gyermekek és az aggok esdő keze kér! Az elhagyott árvák szeretetháza s az elaggott tanítónők menháza kér istápolást a hazai közönségtől. A társadalom, midőn a gyermekeket oltalmazza, önmagát védelmezi; midőn a népnevelőket jutalmazza, önmagát koszoruzza meg. Minden megmentett lélek, kit szeretetházaink a nyomor és bűn ösvényéről megtérítettek, egy kiszakított lap a bűnügyi krónikából. Minden megnyugasztalt lélek, kinek menházunk agg napjaira vigasztalást nyújt, egy fényes lap nemzetünk mívelődési történetében. Ezek valóban a nemzetnek «alsóháza» és «felsőháza» — a szeretetházak és népiskolák. Ötven krajczárt kér ez a két ház azoktól a hazafiaktól és honleányoktól, kik e kettős czélt megértik. Ha mint társadalmi mívelődésünknek szánt adófizetést kérné is, meg lehetne azt adni. De kérését fényes pályadij emeli magasra. A kisorolásra szánt nyermény értékét számok ki nem fejezhetik, azt csak szívek érezhetik át. Két őrangyala nemzetünknek, két fejedelmi sarj, József főherczegünk leányai, *Mária Dorottya* és *Margit* magyar királyi herczegkisasszonyok sajátkezü himzése a nyermény tárgy. Nem kincs ez; több annál: — ereklje! Olyan ereklje, a mit csak oltárookra téve mutogatnak! szentélylyé válik tőle a ház, a melynek ez tulajdonává leszen! A magasak kézimunkája jó segíteni az alacsonyok inségén. Ez eszme maga is

egy drágakő: — «megdicsőítése a munkának.» Nem ajánljuk fölösleges unszólással e felhíváshoz mellékelt gyűjtőívet e dicső nyermény sorsolásának. Beszél itt maga a czél, a tárgy, az eszme, s szíveknek beszél, a mik megértik. Minden visszaérkező gyűjtőív, az aláírók neveivel, egy nagy díszkötésű albumba lesz egyesítve, a mit hódolatunk jeléül a jötevé főherczegnőknek fogunk által adni. Egy aranykönyv már van nemzetünknek, melyben a «nemesen születettek» nevei vannak beírva; ez lesz a második aranykönyv, melyben a «nemesen érző szívek» lesznek felsorolva. . . . Reméljük, hogy nagy könyv lesz belőle!

Jókai kéziratai. *Jókai* Mór a «Nemzet» egyik közelebbi számában következő sorokat tette közzé:

«Légió a száma azoknak, a kik tölem kéziratot kérnek autografon gyűjteményük számára. Van belőle elég, szívesen is adom; de nem ingyen. A ki a «Nemzet» szerkesztőségéhez, az «erdélyi közművelődési egylet» javára, bármely összeget beküld (mely azonban két forintnál kevesebb nem lehet) kap érte egy nevem fölüírásával ellátott egész lapot kézirataimból. A beküldött pénzek nyilvánosan nyugtáztatnak s havonként az erdélyi közművelődési egyletnek beküldetnek. Teljes tisztelettel *Jókai* Mór.

Hugo Victor veje, *Lockroy* Ede, a magyar írók és művészek társaságának elnökéhez intézett levélben a társaság részéről Hugo Victor elhunytá alkalmával a családnak küldött részvétnyilatkozatra következőleg válaszolt:

«Uram! Engedje meg, hogy Hugo Victor családja nevében köszönetet mondjak önnek és barátainak a részvét ama kifejezéséért, melylyel a nagynevű halott emlékét megtisztelni szívesek voltak. Igazuk van önöknek, midőn azt állítják, hogy az önök hazája az ő hazája is volt és remélem, hogy az az ohaj, melynek ő kifejezést adott: hogy minden szabad nemzet megbonthatatlan kötelék fűzőn egymáshoz, nemsokára teljesülni fog. Fogadják változhatatlan barátságom kifejezését. *Lockroy* Ede, Páris képviselője.»

Hugo Viktor szobra. A francia nemzet körében nagy mozgalom indult meg a Hugo Viktornak emelendő monumentális szobor érdekében. Az e czélból megalakult bizottság Franciaország legkiválóbb férfait foglalja magában s a mozgalom élén a francia parlament és a kormány elnöke és tagjai, a legfőbb hatóságok fejei, az írói és művészi világ képviselői állanak. A szűkebb körű végrehajtó bizottság elnökei: *Schoelcher* Viktor szenátor és *Paul* Meurice; alelnökei: *Emile* Agier, *Leon* Bonnat, *Anatole* de la Forge, *Auguste* Vitu. E végrehajtó bizottság a francia lapokhoz köriratot intézett, melyben azokat Hugo Viktor nagy emlékének szoborral is megörökösítése czéljából a terv lelkes felkarolására kéri.

Hazánk tanügyi haladásáról tartott előadást *Salomon* Ottó nagy tekintélyű svéd tanár, ki nem régiben Budapesten járt. Görliczban, a tanügyi kongresszuson tartotta az előadást. Értekezését a brémai nagyon elterjedt «Nord-West» című lapban is kiadta. Kimerítőleg s nagy méltánnyal szól nevelésügyi, iparoktatási intézményeinkről. Igérte, hogy tapasztalatairól még bővebben is fog szólni, kiemeli Trefort miniszter érdemeit s felhívta a kongresszus figyelmét Magyarországra és intézményeire, mint a melyek a külföldre is nagyon tanulságosak.

Hadtörténelmi tanulmányok czéljából a vezérkar főnöke pár héttel ezelőtt *Gömör* Gusztáv és *Spigl* Frigyes századosokat a magyar országos levéltár dúsgazdag gyűjteményeinek átkutatására rendelte ki. A kiküldöttek, noha csak pár hetet töltöttek Budapesten, s leginkább II. Rákóczi Ferencz idejével foglalkoztak, rendkívül sok becses anyagot találtak. Átkutatták Rákóczi és *Bercsényi* rendeleteit alvezéreikhez; Löffelholz tábornok iratait, az e korbéli nagyérdékű katonai minutakönyveket, *Andrássy* és *Esterházy* kurnez tábornokok leveleit, I. Lipót király levelezését a pápával, Nagy Frigyes levelezését a lengyel királylyal, s sok más fontos okiratot, melyek első sorban a vezérkar nagy kiadványában, a Szavojai Jenő herczeg hadjáratait előadó és eddig már valami tíz kötetre terjedő művében fognak értékesíteni.

Állandó színház Deésen. A Deésen építendő szolnok-doboka-megyei magyar nemzeti állandó színház alapkövét a szokásos ünnepélyességek megtartása mellett e hó 8-ikán délután 3 órakor tették le. Este az ideiglenes színházban dísz-előadás volt, melyet nagy társas vacsora követett.

Horvát írók mauzoleuma. Zágrábban az ősszel üli meg a délszláv tudományos akadémia a horvát

irodalom ujjaszületésének félszázados ünnepét. A jubileum rendező bizottsága alhatározta, hogy a horvát nemzetnek az utóbbi félszázad alatt elhalt híres írói és művészei emlékére mauzoleumot állít. Arról van szó, hogy ezen kiváló emberek csontjai a zágrábi központi temetőbe hordassanak s ott közös sirban takaríttassanak el. Zágráb város hatósága a mauzoleumra 12,000 frtot szavazott meg.

Oroszlán-fókat hoztak az állatkertbe, mely a ritkaságok közé tartozik. Alig pár éve, hogy az első példány a londoni aquariumba került s jelenleg a kontinensen csupán Amsterdamban, Berlinben és Budapesten van egy-egy. Részben nagy árak miatt nincsenek jobban elterjedve. Az itteni 1200 forintba került. Egészen új nagy bassint építtetett részére az igazgatóság, terraszzal és lépcsőkkel. Különösen etetése, a mely délután 6 órakor történik, nyújt szokatlan látványt. Ellenkezőleg a közönséges fókával, rendkívül virgonez, mulatságos állat, a halért felkuszlik lépcsőkön a terrasra s onnét ugrál le a vízbe dobott halak után s nagy hullámokat verve, ügyes manőverekkel fogdossa el őket.

Egy eltűnt vár földalált maradványai. A nagybecskerekű vár, mely hazánk déli véghatárán már a XV. században fontos szerepet játszott, de a karloviczi béke következtében, mintegy 182 évvel ezelőtt, földig leromboltatott, mindekkoráig ugyszólván nyom nélkül elveszett volt. A közelebbi napokban azonban ismét napfényre került. A Nagy-Becskereken most épülő új megyeház alapásatási munkálatainál ráakadtak egy három falrészletből álló jókora rom maradványára másfél méter mélységben. A falak környékéről tömérdek emberi csontot, nagymennyiségű vas- és pénzdarabot, különféle korbéli magyar és török patkókat, sarkantyukat, kardokat és egészen megszenesedett buza- és köles-szemeket emeltek ki. Nevezetesebbek eleleteknél az őskori tárgyak, agancs-, bronzeszközök, hálósulyok és áldozati agyagtömbök, melyek szintén a vár környékén, de valamivel mélyebb ősi földrétegekből kerültek elő. A talált összes régiségekre a megye alispánja, *Tallián* Béla ügyel.

Utazás Európában veloczipéden. A budapesti veloczipéd-klub egyik tagja, *Kaszás* István, körutra indult e hó 5-én Európába. Két hónapot szánt ez utra. Terve szerint Bécs, Lincz, Szalczburg, München, Stuttgart és Strassburgon át 20-án érkezik Párisba. Innen Doverbe indul s 31-én hajóra ülve, aug. 3-án Londonba ér. Innen 10-én folytatja útját veloczipéden Linn kikötővárosig, honnan ismét hajón utazik Hamburgba. Hamburgból 20-án indul és 22-én érkezik Berlinbe. Innen 26-án indul el és Boroszló, Krakkó, Kassa, Gyöngyös városokon át aug. végén érkezik meg Budapestre.

A «Világkrónika» képes heti közlőny júniusi számaiban kezdtük meg *Verne* Gyula «A lángban álló Szigettenger» című legujabb regényének közlését, melynek tárgya a görög szabadságharcz idejéből van véve. Ezen számos képpel illusztrált, érdekes regény magyar fordításának kizárólagos jogát e lap szerezte meg.

A «Vasárnapi Ujság» és «Politikai Ujdonságok» azon előfizetőinek, kik a «Világkrónikát» csak f. évi július hó elejétől kezdve rendelik meg, alulírott kiadóhivatal — az illető t. előfizető kívánatára — a «Világkrónika» júniusi számaait, melyek e regény kezdetét tartalmazza, díjtalanul megküldi.

«Világkrónika» előfizetési ára félévre (július—december) 1 frt.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok

kiadó-hivatala (Budapest, egyetem-utca 4. sz.)

A Jogtudományi Közlöny július 10-iki száma (28-ik) a következő tartalommal jelent meg:

Országos ügyvédközlöny. *Hlatky* Endre gyúvárad ügyvéd. — Válasz dr. *Kovács* Gyula kir. táblai pótbiroknak a házassági elválás joga című munka fellett a «Magyar Igazságügy» f. évi júniusi füzetében közölt bírálatára. *Sztelehó* Kornél budapesti ügyvéd. — Jogirodalom: (*Aemilius* Papinianus pályája és művei *Irtá Vécsey Tamás*.) Dr. *Schwarz* Gusztáv egyetemi magántanártól. — Törvénykezési Szemle: A telekkönyvi rendelet 92. és az 1881. LX. tezik 228. §-a. Dr. *Imling* Konrád kir. táblai bírótól. — Különfélék.

MELLEKLET: Curiai Határozatok. — A magyar királyi pénzügyi közigazgatási hírság elvi jelentőségű határozatai. — Ügyvédi segélyalap. Dr. *Králik* Lajos budapesti ügyvéd. — Kivonat a «Budapesti Közlönyből»-ből.

— «Fonciére» pesti biztosító intézet. Az országos kiállításon a pénzintézetek pavillonjában grafikus táblázatok láthatók, melyek a «Fonciére»

pesti biztosító intézet fejlődését és felvirágzását teszi szemléltetővé. E folytonosan fejlődő intézet 1864-ben «Pesti biztosító intézet» czég alatt keletkezett, s mint ilyen 1879-ig működött, a midőn a Foncière általános biztosító társasággal egyesülvén, mostani czégjé vette fel s ez időtől fogva teljesen befizetett három millió forinttal folytatta működését. Ez intézet mindjárt kezdetben széles körökben megnyerte a közönség bizalmát, bizonyítja ezt az eredmény, melyet az első, csak hét hónapra terjedő üzleti évről felmutathatott; bevett ugyanis tűzkár-biztosítási díjak fejében 378,096 forintot, jégkár-biztosítási díjak fejében 85,040 frtot, szállítmány-biztosítási díjak fejében 74,250 frtot; ugyanebben a rövid üzleti évben kifizetett az intézet tűzkárért 115,261 frtot, jégkárért 95,580 frtot, szállítási kárért 11,661 frtot. Mennyire haladt két évtizedes működése alatt, mutatja mult évi állása. 1884-ben ugyanis következő összegeket vett be: tűzkárbiztosításért 2,705,433 forintot, jégkárbiztosításért 532,788 frtot, szállítmányok biztosításáért 318,818 forintot — kifizetett pedig tűzkárért 1,601,230 forintot, jégkárért 320,039 forintot, szállítási károkat 226,026 frtot; ugy hogy mult évi összes díjbevételei 3,557,070 frtra, az általa kifizetett kármegtérítések pedig 2,152,245 forintba rúgtak. — Ezek az összegek annál figyelemre méltóbbak, mert az életbiztosítási osztály eredményét nem foglalják magukban. Életbiztosítással az intézet csak 16 év óta foglalkozik. Az üzletnek a biztosítás ezen ágára való kiterjesztése Schön Vilmos vezérigazgató érdeme, a ki az intézet ügyeit kitűnő szakértelemmel vezeti. Az általa életbeléptetett életbiztosítási osztály 1869-ben, tehát már egy évi működés után 3375 kötvényt mutatott föl 3 millió 582,313 forint biztosítási összeggel. Az életbiztosítási kötvények száma tavall, tehát 16 év múlva, a fönt kimutatott számról 8389-re emelkedett s a biztosítási összeg 13,496,527 frtra rúgott. — A folytonos fejlődés a szervezett kiterjesztését is szükségessé tette, ugy hogy a Foncière pesti biztosító intézetnek jelenleg Magyarországon 3 vezér-, 29 fő- és 2570 kerületi ügynöksége van. Ausztriában 4 vezér-, 24 fő- és 2698 kerületi ügynöksége van. Működése azonkívül Szerbiára is kiterjed, a hol szintén számos ügynökséget állított fel. Fennállása óta az intézet 35,6 millió forintot fizetett ki feleinek és pedig 34,3 millió forintot elemi csapásokért és 1,3 millió forintot életbiztosításokért.

HALÁLOZÁSOK.

ERDÉLYI INDALI PÉTER, a jeles pedagógus és tanár, mint egy kolozsvári távirat tudatja, meghalt e hó 8-án, szélhűdés következtében. Hirnevét pedagogiai módszere már régen megállapította. Különösen a kisebb gyermekek oktatásában tűnt ki. Iskolák számára írt könyvei közül rendkívüli elterjedést nyert az «Egészen új szerkezetű ABC, vagyis vezérkönyv az olvasni tanításban és tanulásban», mely először 1854-ben Pesten jelent meg. Alig van nálunk könyv, melyet oly sokszor kellett volna kinyomtatni, mint ezt. Ugyane műve szellemében «Fali olvasó táblákat» is adott ki, majd pedig «Olvasó könyv» jelent meg tőle gymnáziumok számára. A hazai, főképp kolozsvári iskolaügy egyik legjelesebb férfiát vesztette el benne.

TAMÁSSY KÁROLY, gyógyszerész, Debreczen város nagyérdemű polgára meghalt 78 éves korában. A köztigyegek egyik legtevékenyebb férfia volt. A szabadságharc idején mint a debreczeni nemzetőrség századosa, 1849. június 30-án ő mentette meg a fogoly osztrák tiszteket a felzendült nép elől, mely már megkezdte a mészárlást. Ezért később ő felsége ki is tüntette. Mint a természeti tudományok nagy kedvelője és mint szenvedélyes kertész, nagy érdemeket szerzett; 400 faj almát és körtét irt le. Hatvan hazai fajnál többet ismert föl és határozott meg; 25 évig működött mint a debreczeni meteorológiai állomás vezetője. A debreczeni kertész-egyesületnek számos éven át buzgó igazgatója volt. Ő szervezte a debreczeni gyógyszerész-társulatot, mely «debreczen-biharmegyei»-vé alakult át, s melynek ő volt elnöke; részt vett a magyar országos gyógyszerész-egyesület működésében is, melynek egyik igazgatója volt. Mindezek mellett irodalmi érdemei is vannak: «A dalalékok a vegyten történelméről,» «A gyógyszerészet története» művei nyomtatásban is megjelentek.

Báró WODIÁNER MÓRICZ, a monarchia egyik legtekintélyesebb bankárja, a magyar főrendiház tagja, báró Wodiáner Albert országgyűlési képviselő édesatyja, meghalt e hó 8-án Badenben. Elnöke volt a bécsi börzének, az osztrák magyar vasúti társaságnak, a duna-gőzhajózási társaságnak, legbefolyásosabb tagja az osztrák-magyar banknak, egyik főtagja a Rothschild-konzorcium bankár-csoportjának. 1810-ban született Budapesten, hol atyja tekintélyes kereskedő volt. Ezzel a vagyonnal kezdte meg Wodiáner Móricz pénzügyi műveleteit. Ő és Sina adtak pénzt a lánczhi főlépitésére is. Az ötvenes években Bécsben alapított bankházát, s nemsokára irányadó lett minden pénzügyi műveletben, mely Bécsben történt. Nagy szerep jutott neki a magyar állami hitelműveleteknél is. Számos szolgálataiért sok kitüntetés érte. Az osztrák uralkháza tagjául is ki akarták nevezni, de nem fogadta el. 1874-ben magyar báró lett,

s a főrendiház tagja. Nagy birtokai vannak Komjáthoz, Szandán, továbbá nagy háza Budapesten, Szegeden. Holttestét a szandai családi sírboltban helyezik el. Három gyermeke maradt: b. Wodianer Albert, továbbá gr. Nemes Jánosné és gróf Ferryné. Vagyonát némelyek 30, mások tíz millióra teszik. Jótékony czélokra 20—25,000 frtot hagyott Bécs és Budapest városoknak. Ez összegek hová fordításáról az örökösök határoznak. Temetése e hó 11-én lesz Badenben, s holttestét Magyarországra hozzák.

Elhunytak még a közelebbi napok alatt: Gr. ESTERHÁZY PÁL, fraknoi örökös gróf, galanthai báró, gr. Esterházy Miklós Ferencz legidősb fia, 52 éves korában, hosszas szenvedés után, Tatán, s a veszprémei Ganán levő családi sírboltba temették el. — KOVÁCS JÁNOS, pénzügyminiszteri nyug. miniszteri tanácsos, volt budai pénzügyi igazgató, 58 éves korában Budapesten. — CZOBEL KÁROLY, Losonc város volt kapitánya, az önkényes tűzoltók parancsnoka, népszerű férfi, kit ápril végén egy tűzvész alkalmával véletlenül meglöttek, s mivel a golyót nem tudták karjából kivenni, a sok szenvedés következtében önkéntleg vetett véget életének Salgó-Tarjánban, hol épen orvosi műtétet hajtottak végre rajta, de eredménytelenül. — MANDERLA BENEVENT, irgalmas rendi nyugalmazott szerzetes, 78 éves korában, Pozsonyban. — FÜGEDY MÁTYÁS, plebános a szlavonországi Vilyevón, ki részt vett a szabadságharcban is, s hazafias érzelmek mindvégig megőrizte, 52 éves korában. Dr. KORÉLI MÁTYÁS, derék orvos, 78 éves korában, Öcsödön, s nagyszámú család gyászolja. — JELENIK-ALMÁSSY ISTVÁN kir. tanácsos, volt országgyűlési képviselő, Sáros-megye bizottságának tagja, 72 éves korában. — HARMATHY BÉLA, Rimasombat városának nyug. főjegyzője, 50 éves korában, Budapesten. — Dr. WISINGER KÁROLY, Ujvidék város kórházi orvosa, 55 éves korában. — KURUTZ JÓZSEF, hg. Esterházy nyug. főszámvevője 80 éves korában Sopronban; ugyanott temették el nagy részvét közt SZILVÁSY ÖDÖN végzett gazdaszt és állatorvost, ki utazás közben, a karinthiai Millstaban hunyt el, 23 éves korában. — MARCELL SÁNDOR, gr. Esterházy Ilona urodalmának igazgatója, 70 éves korában, Pozsonyban. — EÖSSY IMRE kővágóorszi földbirtokos, 71 éves korában. — PÜSPÖKI BERTALAN birtokos, 51 éves korában, Sarkadon. — ANDRÁSSY LAJOS, hadseregbeli nyug. hadnagy, 57 éves korában, Győrött. — VUKOV ISTVÁN ügyvéd, 83 éves korában, Nagy-Becskerekben. — ÁGOSTON ELEK, a pestvidéki törvényszék elnöke, Kis-Tétényben. — HORVÁTH GEDEON, a szabadságharcban honvéd, 72 éves korában, Temesvárt. — DORCZIN GÁSPÁR, gr. Kottek Ottó és Rezső nyug. udvarbírája, 86 éves korában, Pozsonyban. — SZEITZ JÓZSEF, tekintélyes polgár Kismartonban. — PROBOCSEVITS JÁNOS, plebános és czimzetes prépost, 72 éves korában, Szabadkán. — DULOVITS ERNŐ ügyvéd, egy ízben országgyűlési képviselő, 55 éves korában. — KUN GYULA, ügyvéd, 59 éves korában, Kecskemén. — PLACHY GÁBOR, m. kir. jószágigazgatósági irodatiszt, 67 éves korában, Aradon. — ANGYAL ANTAL ügyvéd, Kőszegen. — ULRIK LÁSZLÓ, városi adóellenőr, 28 éves korában, Félegyházán.

SZINNYEI-MERSE VIKTORNÉ szül. Péchy Mária, 49 éves korában, a sárosmegyei Szinnyén. — ÖZV. LÁNG ANTALNÉ szül. Beiner Erzsébet, 85 éves korában, Esztergomban. — ÖZV. OKRUSZKY KÁROLYNÉ szül. Antony Mária, 70 éves korában, Eperjesen. — LÁSZLÓ GYÖRGYNÉ szül. Csorba Krisztina, 81 éves korában, Uj-Kécskén. — MÜLLER RÓBERTNÉ szül. Cibur Etelka, 33 éves korában, Pusztavacsán. — Dr. ELBEL KÁROLYNÉ szül. Horváth Ilona, honvédező orvos neje, 32 éves korában, Nagy-Károlyban. — POLÁKOVICS MÁTYÁSÉ szül. Fürst Johanna, egykori árvaszéki ülnök övege, Zomborban. — ZMESKÁL ÁRA, Gellén László leánya, 16 éves korában, Nagy-Darócson. — JAGASICS JANKA, Jagasics Kálmán kataszteri igazgató 17 éves leánya, Szombathelyen. — KORMOS ÉVA, Szaplonczay Miklós, Máramarosmegye főjegyzőjének sógorneje, Veresmarton. — GÁL ANNA, Gál Jánosnak, gróf Andrássy Manó urodalmi igazgatójának 20 éves leánya, ki Ungvárt hunyt el, hol beteg nővére látogatásán volt, s honnan holttestét Rozsnyóra szállították s a legnagyobb részvét közt temették el. — NAGY ERZSÉBET, Nagy Bélának 15 éves leánya, Kolozsvárt. — ÖZV. BATHORY JÁNOSNÉ szül. Joó Julianna, 66 éves korában, Keresztesen. — SZALAY GYULÁNÉ szül. Bohár Laura, 32 éves korában, Székes-Fehérvárt.

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

Egy himnusz a 112 olvérzett közül. Már hogy ne vérzett volna el, a többivel együtt, mikor semmit mondó üres frázisnál egyéb nincs benne; s még csak énekelhetőség sincs!

Egy a sok közül. Elég csinos kis dal; ha csak lehet sort kerítünk rá, már csak buzdításul is.

Kun. Hát biz ez nem közölhető. Nem csak hogy címének meg nem felel, mert hogy lehetne dal-nak elfogadni oly költeményt, melyben leíró, tan- s románczos elemek egyesülnek; de nagyobb baja, hogy nem birta meg tárgyát s a feldolgozásban a gondolat részekre szakadt s alaktalanul szállott el.

Süvölt a fergeteg. Néhány elég jól sikerült strofa van benne, a közepe táján, a hol a maga küzdelmeit s tehetetlen vergődését festi, néhol gyermekes voná-

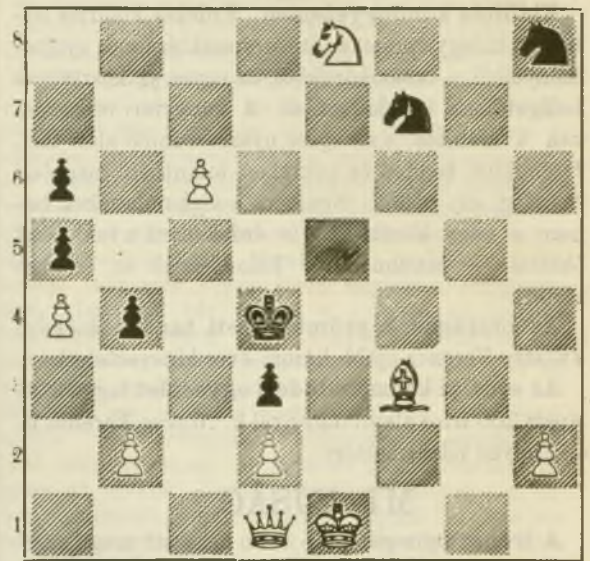
sokkal vegyítve ugyan, de egészben nem erőltlenül. A költemény kompozíciója azonban nagyon gyöngye. Jó uton van, de még távol a céltól.

N. K. (M. I. népköltő.) Szellemtelen ponyvairodalmat nem közvetítünk

SAKKJÁTEK.

1338. számú feladvány. Berger J.-tól.

Sötét.

Világos indul s a negyedik lépésre mattot mond.

Az 1333. sz. feladvány megfejtése

Hume G.-tól.

Megfejtés.

Világos.	Sötét.
1. Bb7—b8	Bg5—c5 (a)
2. Bb8—a8	t. sz.
3. Ba8—a6 v.	
Bb3—b5 matt.	
1. ...	Bg5—g8 (b)
2. Bb3—b5 +	a6—b5 :
3. b2—b4 matt.	
1. ...	g4—g3
2. Bb3—g3 :	t. sz.
3. Bg3—g5 v. b2—b4	
matt.	

Helyesen fejtették meg: Budapesten: K. J. és F. H. Andorfi S., Kovács J. — Az Erkel-sakk-társaság nevében: Exner Kornél. — Macsolán: Varga József. — Tarnóczon: Németh Péter. — Hód-Sz.-Pálon: Kesztenbaum B. — A pesti sakk-kör.

HETI NAPTÁR. Julius hó.

Nap	Katholikus és protestans	Görög-Orosz	Izraelita
12 V	D Gualb. János	D 6 Henrik	30 F 7 12 apos.
13 H	Jenő pk vt.	Margit	1 Julius
14 K	Bonaventur. ea.	Bonaventura	2 B. Assz me.
15 S	Apostolok oszl.	Apostolok oszl.	3 Jácint vt.
16 C	Karmelh. B. A.	Rúth	4 Krét. András
17 P	Elek hitv.	Elek	5 Márta özv.
18 S	Kamil hv.	Jenő	6 N. Szizoesz
			6 Sab. D.

Holdváltásai: ☾ Holdtölte 27-én 3 óra 39 pk. reggel.

Tartalom.

Szöveg: A történeti kongresszusról. — A kereszt sulya alatt. (Költemény.) — Naszr-Eddin adomái. Közl. Thury J. — A házi iparcsarnok. Hunyadmegyei román szoba. — Homokból font kötelek. Angol regény. Irt. Francillon R. E. — A porcellángyártás története és a porcellán- és majolika-kiállítás. — Egyveleg. — Az országos kiállítás műcsarnokából. — Magyar dalszarnok. — Népdalok Párisban. — Az országos kiállításról. — Irodalom és művészet. — Közintézetek és egyletek. — Mi újság? — Halálozások. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Hetinaptár.

Képek: Báró Kemény Gábor közl. miniszter, a magyar történelmi társulat másodelnöke. — Ipolyi Arnold besztérezébányai püspök, a magyar történelmi társulat elnöke. — Szilágyi Sándor, a történelmi társulat és a kongresszus titkára. — Az országos kiállításból: 1. Hunyadmegyei román szoba a házi iparcsarnokában. 2. Fischer I. porcellán- és majolika-pavilonja az iparcsarnokában. — A képzőművészeti csoport képes tárgymutatójából. 1. A tavasz. Liezenmayer Sándortól. 2. Az első magyar ált. biztosító társulat alakuló ülése. (Részlet.) Benczur Gyulától. — 3. A gyík. Vágó Páltól. 4. Részlet a Tátrából. Telepy Károlytól. 5. Az operaház mennyezetének vázlata: Az Olympus. Lotz Károlytól. 6. Az elsőszülött. Horovitz Lipóttól. 7. Hulló csillagok. Zichy Mihálytól. 8. Extra paszszió. Roskovics Ignácztól. — Homokból font kötelek.

Felolós szerkesztő: Nagy Miklós.
(L. Egyetem-tér 6. szám.)

Színes és fekete selyem Grenadines, méterje 95 kr.,

egész frt 8.70 (10 különb. minős.) szállítatnak egyes öltönyökre valamint egész végben bérmentesen a házba Henneberg G. (kir. udv. szállító) selyemgyári rak-tára által, Zürichben. Mintak postafordultával. Levéldij a Svájcba 10 kr.

